

Ч. 1 (120) Р. XXIX

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD – bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE – bimestriel

Revue de Jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ :

«AVANTGARDE»
72 bld Charlemagne
1040 BRUXELLES
Tel. 734.04.82

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА :

Вел. Британія :
KU SUM
«Tarasivka»
Old Cliff House
Weston-on-Trent, Derby's

Австралія :
Mr. J. Kutnyj
26, Indwe Str.
Tottenham, Vic. 3012

Аргентина:
W. Zastawnyj
Soler 5039
Buenos Aires

Редагує Колегія з членів Центральної Управи СУМ

Головний Редактор — Андрій Гайдамаха

*Редакційне листування й матеріали
надсилати на адресу Редакції.*

*Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ
при співпраці Редакційного Гуртка Дружинників СУМ
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський.*

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1974 РІК

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО		РІЧНО	
ЗСА	дол.	2.00	дол.	10.00
КАНАДА	дол.	2.00	дол.	10.00
ВЕЛІ БРИТАНІЯ	ф.ст.	0.50	ф.ст.	2.50
АВСТРАЛІЯ	авст.дол.	1.25	авст.дол.	6.00
БЕЛЬГІЯ	бфр.	50.00	бфр.	250.00
ФРАНЦІЯ	ффр.	6.00	ффр.	30.00
НІМЕЧЧИНА	нм.	4.00	нм.	20.00
АВСТРІЯ	шил.	20.00	шил.	125.00
АРГЕНТИНА	пезо	4.00	пезо	20.00
БРАЗИЛІЯ	круз.	2.00	круз.	10.00
ПАРАГВАЙ	гвар.	2.00	гвар.	10.00

СІЧ, СУМ, ГЕНЕРАЛ ЧУПРИНКА І НЕСКОРЕНІ

(ОК) 1974 рік відійшов у минуле, а з ним чимало подій, які записалися в історію і матимуть дальший свій вплив на її хід.

В українському житті минулий рік був роком великих зрушень, спричинених мужньою, героїчною поставою Валентина Мороза і сотень інших нескорених борців за права української нації. Був це рік в якому кожний українець по цій і по той бік ненависної «за-віси» мусів поставити собі у совісті питання де його місце і що він робить в спільноті, яка складає великі жертви в ім'я правди, справедливості і волі.

Коли переглядати сторінки української преси в вільному світі за 1974 рік, можна побачити зворушливі картини ідентифікації родженої на чужині української молоді з Нескореними на чолі з Валентином Морозом.

Маніфестації, довгореченцеві голодівки, протести, листи і телеграми до високих державних чинників і осіб, щоб рятувати життя В. Мороза, Л. Плюща, Калинців і інших. Цей фронт оборони політв'язнів московських тюрем і таборів пройшов тим разом по-через серця всієї української спільноти і був виявом солідарності майже всіх організованих сил нашого суспільства.

До найважливіших голосів в обороні нескорених треба зарахувати твердий голос Іх Блаженства Патріярха Кир Йосифа Сліпого на форумі вселенського Синоду (жовтень 1974), як також інтервенції прем'єра Канади Трудо, та ряду інших важливих осіб та міжнародних установ.

Ця безприкладна в історії людства п'ятимісячна голодівка Валентина Мороза, його титанічна постава в обличчі всепожираючого «Дракона» не тільки розбудила присипляючу енергію української спільноти, але винесла також на широкий світовий форум ім'я України і високий моральний рівень її духової верхівки.

Це і є залишений нам спадок 1974 року, який треба розглядати як дорогоцінний євангельський талан, котрого нам не вільно закопати, а при його допоміжці ще більше духово збагатитись. Зрештою справа оборони Нескорених тільки ще на добре зачалася і треба буде ще багато зусиль, заходів і зрушень, щоб добитись конкретних успіхів.

1975-ий рік, в якому відзначимо головніші три події її пов'язані

з ними постаті — 200-ліття від зруйнування Січі Запорозької, 50-ліття від оскування СУМ в Україні, 25-ліття від смерти Генерал-хорунжого Т. Чупринки, дає нам нагоду глибше проаналізувати наш історичний шлях, а в парі з тим наші сучасні завдання.

200-ліття від зруйнування Січі Запорозької військами генерала Текелія на наказ жорстокої повії на царському престолі — Катерини II, кидає яскраве світло на цілі московської політики супроти України; Україна в тій політичній оптиці мала бути рабою для постачання робочої сили під будову імперії та безвільною кормителькою Москви. Тому то так завзято настоювала Катерина, щоб зламати нескореного останнього кошового Січі Петра Кальнишевського, жадаючи від нього заяви на зречення з вольностей, якими жила Січ Запорозька. Не допомогло і 25 років важкої каторги на північних Соловецьких островах. Кальнишевський помер на 112 році каторжного життя, але не скорився, залишивши по собі приклад мужної постави супроти окупанта-грабіжника.

50-ліття від оскування Спілки Української Молоді в 1925 році в Києві — це і є спроба відродження української героїчної духовости і нової постави молоді в умовах московсько-більшевицького поневолення, після невдалої спроби визволитись в рр 1917–1920. Голова СУМ — Микола Павлушків, вихованець найкращих тодішніх педагогів академіка С. Єфремова і проф. В. Дурдуківського, черпав свою ідейну настанову з минулого України і захоплював нею своє молоде довілля. Постави М. Павлушкова і товаришів як і їх духових батьків — С. Єфремова і інших на Харківському суді в 1930 р. свідчить про державницьку зрілість і високу моральну якість підсудних, що пішли на смерть, але не вгнулись перед ворогом.

Вкінці, треті роковини в 1975 р. — 25-ліття від смерти хороброго з хоробрих ген.-хорунжого Тараса Чупринки-Шухевича, що на протязі 8 років очолював новітню збройну боротьбу України проти окупантів. Постать Т. Чупринки відома всій нашій спільноті, як уосіблення найкращих рис людини, воїна і державника. Це була людина покликана творити нову історичну епоху України при допомозі збройної боротьби, яку він провадив на рівні модерного стратега, на якому взоруються визвольні рухи інших народів, а військові штаби витлагають для себе науку.

Ось коротко ідейне обличчя нового 1975 року, яким ми хотіли б його бачити. Різні історичні моменти, але та сама ідея і якісна подібність постатей, які представляють тяглість ідей і її втілення в живий організм народу та виявляють ту саму поставу на зовні. Маючи таку синтезу, ми краще зрозуміємо поставу Валентина Мороза і всіх Нескорених, та ще з більшою послідовністю і завзяттям змагатимем до здійснення великої ідеї під цьогорічним кличем:

За Бога, за Україну — до перемоги!

НЕМАЄ ДВОХ БАТЬКІВЩИН

(Із привітального слова Ярослава Стецька на здвизі СУМ в Лестері, Англія, 29. червня 1974 р.)

Кожнорічний Здвиг СУМ має свою гарну традицію. Він пригадує якусь світлу подію чи постать в історичному бутті української нації, яку ми вшановуємо, відмічаємо. Цим ми скріплюємо наше національне почуття, будучи відірваними від Рідної Землі і стверджуємо нерозривність нашої нації, як духової єдності всіх українців по всьому світі.

Не формальна державна приналежність вирішує національну приналежність, але духове почуття й ідейне усвідомлення власної істоти. Ми не є поселенцями на чужій землі, що ніби-то стала нашою батьківщиною, але ми є і останемося політичними емігрантами-українцями по душі, ідеї і цілеспрямованні нашої дії. Ми є нерозривною складовою частиною української нації і вросли в неї нашим духовим і кровним корінням.

Немає двох батьківщин, є тільки одна! Немає прибраної батьківщини!

*Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.
За тобою завжди будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.
І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі,
Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.
Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати неможна тільки Батьківщину.*

Так вчить Василь Симоненко, десятиріччя з дня смерти якого ми відмічали минулого року. Він повчає старших, він повчає і вас молодих тут на чужині...

Провідна ідея виховання СУМ особливо це нагадує.

*Коли мечами злоба небо крає
І кришить твою роду вікову,
Я тоді з твоїм ім'ям вмираю,
І в твоєму імені живу...*

Так Симоненко про свою батьківщину, про Україну.

Коли тому двадцять років російські танки розмяжджували героїнь у Кінгірі, які з патріотичними піснями на устах гинули під танками, то ці наші героїні не знали ніякої альтернативи двох батьківщин: тільки УКРАЇНА була їх прапором, їх самоціллю. Коли тридцять років тому з почину генерала Романа Шухевича-Чупринки творилася революційно-державна формація України – Українська Головна Визвольна

Рада, як протиставлення урядові колонії – УССР, то це було завершення революційно-державницької боротьби. Коли цього року відмічаємо теж трагічно героїчні роковини двох великих державників-революціонерів – героїв України – Миколи Міхновського і Степана Бандери, які згинили з рук московського окупанта, то в окремому прославленні героїзму українських жінок Кінгірі віддаємо їм честь!

Молодь завжди була авангардом у боротьбі нації за її волю і незалежність. Вона завжди була пробойовою силою у боротьбі за справедливість і правду, бо вона більше вразлива, більше горюча, більше страждаюча ідеєю і моральними пережиттями, як старше покоління. Але поставте собі питання, молоді друзі і подруги, чи так як в Україні, можете ви сказати про себе тут на чужині? Чи на тому самому поземі, горінням і захопленням ідеєю України, різким співчуттям переслідуваним і глибинним пережиттям несправедливості і кривди кипить ваше серце і огортає обурення, яке унаслідок чинах проти ворога теж тут на чужині?

Про Мороза пише крайовий автор: «З любови до нас прийняв таку страшну кару, щоб спасти нас від найбільшого гріха – байдужости до вогню»...

«Самотньо двигає хрест, таке ще німічне наше плече»... Чи дійсно с а м о т н ь о і чи дійсно таке н е м і ч н е, коли глядиш на вас, сумівці, на ваші лави?! Одержимі, захоплені великою ідеєю, можемо перевернути світ, коли ми готові ризикувати життям, а не дбати про вигідне і розкішне життя.

Коли натують Юрка Шухевича, Караванського, Калинців, наше сумління не може мовчати, а змагати до чинів. Чи так воно є, дайте відповідь самі собі.

Пам'ятаймо, що ми є ніякою етнічною групою в рамках чужої нації – американської, канадської чи аргентинської, ані наша молодь, яка, народившись у Великобританії, стала автоматично громадянами британськими, не є складовою частиною англійської нації етнічного українського походження, але складовою частиною іншого духового організму – української нації.

Її завдання нам треба визначувати не з точки зору етнічної групи в рамках англійської нації, але нерозривної духової і кровної частини української нації як окремого організму, окремої появи на цьому світі.

Діймо і вчімся на тих з України і не прислуховуймося до голосу – як каже краєвий автор – обережних обережників.

Так, «Всі ми прийдем на той світ, до тебе, ТІЛЬКИ УКРАЇНА ХАЙ НЕ ЙДЕ!», співає про Симоненка автор. У служенні Україні героїсько-мученицьким чином жінок в Кінгірі унаслідок найвища самопосягання, мужність і героїство унікальне в історії.

І чи не про них співає поет з України:

*Уже народ – одна суцільна рана,
Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана,
Уже чекає зсукана петля.*

Так від української крові хижіла земля Кінгіру! Тирани ще панують

на нашій землі, терор панує незмінно. «Я не маю чим дихати» – кличе з тюрми катований Валентин Мороз, мужньо споглядає на вас – молодих – незламний син великого батька Юрій Шухевич, безприкладна постать в історії вірності сина батькові, сотні і тисячі ув'язнених, катованих, тортурованих кличуть до вас, до нас станути в захист їх чином, дією протестом! Світ розуміє лише мову чинів. Будьте ініціаторами великих масових акцій в обороні України! Одночасно змагаймо за ВЕЛИКЕ І ВЕЛИЧНЕ у всьому!

Єднаймося думками і діями з нашим воюючим народом героїв і мучеників! Діймо в душі героїв ОУН і УПА, в душі Павлушкових, ідіть далі – завжди один крок, як видається вам можливим. Міряйте свої сили не реальним і можливим, бо шлях героїв в Україні це виповнення силою своєї волі прізви між бажаним і реальним!

Характер це те, що важить сьогодні! Героїчна мораль, окрилена справедливою ідеєю волі і незалежності нації і прав людини та божественним у людині, якої зміслом життя є служба нації вайвищій спільноті на землі, Україні, – має знаменувати стиль вашого життя.

Хай сьогоднішній Здви́г буде могутнім протестом проти окупації України москалями в обороні поневоленої, але незламної України, її синів і дочок, що нараються, але не схилили чола перед окупантом! Вітаю вас від Проводу революційної ОУН і бажаю, щоб вашою наполегливою працею і дією, вашою жертівністю ви допомогли наблизити Великий День розправи з окупантом, перемогу української правди на українській землі!

Хай присвічує вам наш бойовий клич: Київ проти Москви, Св. Софія проти Кремля, Космач проти Вавилону!

Хай живе Самостійна Соборна Українська Держава!

Хай живе спільний фронт поневолених народів – АБН!

Хай живе Українська Національна Революція!

Смерть російській тиранії і комуністичному рабству!

Свобода Народам! Свобода людині! Вічна слава Героїням Кінгіру!

і символам молодого покоління – Юрієві Шухевичеві і Валентинові Морозові – честь!

Команда Виховно-відпочинкового Табору, Тарасівка – літо 1974 р.

СЛОВО АПЕЛЮ ГОЛОВИ ЦУ СУМ НА МОГИЛІ

СЛ.П. СТЕПАНА БАНДЕРИ В ДНІ 19.10.1974 р.

Друже Провіднику!

Спілка Української Молоді голоситься на наказ Твого Світлого Духа. Ми прибули тут у стіп Твоїї Могили з різних країн, щоб відновити наше приречення бути вірними Твоїм святим Заповітам і продовжувати ведену Тобою боротьбу за Українську Державу до переможного кінця. Ми прийшли сюди, щоб зачерпнути нових сил, бо жертва Твоя стала для нас джерелом вічнопалаючої любови до Батьківщини – України.

Нехай же Твій великий Дух і Твоя Світла Воля будуть нашим сьогоднішнім наказом і нашою силою волі рости і розвиватись, кріпнути і проникати в народ, боротись проти ворога і перемогати.

*Друже Голово, Всечесніші Отці, Подруги і Друзі!
Дорогі Члени Родини! Жалібна Громадо!*

В 15-ліття від дня смерті фізичної з рук московських людовбивців, незабутньої пам'яті Степан Бандери наші серця і наші душі ще більше сповнені цього нестримного хотіння і волі здобути Українську Суверенну Державу, що було ціллю і змістом його героїського життя. Ми знаємо, що жертви великих людей, до яких належить Степан Бандера, не йдуть на марно. Постійно зглиблювана свідомість, що ворог забрав найкращого з-поміж нас, побільшує наші сили стократно, а ідеї якими жив Степан Бандера стають на наших очах власністю цілого народу, а зокрема його молодого покоління як в Україні, так і на чужині. Степан Бандера став уже легендою, богатирем, який переходить жити в віках і насичує постійно свій народ духом нескорености, духом погорди до вислужництва і вигод, духом боротьби за правду своєї Нації.

Наша присутність сьогодні у стіп цієї святої могили має бути новим подихом того вічного вогню, який звіщатиме повсякчасно присутність світлого Духа Степана Бандери в нашому народі і який не припинить горіння ніколи, доки житиме українська нація. А вона – Нація, всупереч несприятливому для нас світові, живе і видає нових Героїв типу Валентина Мороза, Юрка Шухевича, Е.Сверстюка, Святослава і Ніни Караванських, Калинців, Світличних, і їх-же легіон. І житиме в віках, що грядуть, бо така є воля Всевишнього, що поставив Україну на грані двох світів, світу Правди-Справедли-

У 15-ЛІТТЯ СМЕРТИ СТЕПАНА БАНДЕРИ

(доповідь німецькою мовою на жалібній академії в Мюнхені 9.X.74)

П'ятнадцять років тому в Мюнхені сталася подія, наслідки якої не тільки для української еміграції в цілому світі, але також для української нації як цілості були рівночасно важливими і потрясаючими. Як мала дитина, я тоді на підставі реакцій людей, та різних вражень, міг тільки підсвідомо відчувати, що сталося щось неймовірно важливе і рівночасно страшне. Сьогодні я знаю, що цього жовтневого дня 1959 року згинула одна з найбільших постатей новітньої української історії. Це знання про велике значення цієї постаті опирається на студії її життя й діяльності, і в розумінні її значення для українського народу полягає причина, чому я сьогодні, як молодий українець що виріс

в чужій державі, виступаю на цьому святі, для вшанування пам'яті великого українського політика й революціонера Степана Бандери.

В п'ятнадцятьох роках в сьогоднішньому часі багато може статися, багато може змінитися. Це стосується не тільки матеріальної сторони нашого життя, це стосується в рівній мірі духової площини нашого світу. Ми постійно є свідками того, як нові духові рухи, нові ідеї і т.зв. ідеології постають, як вони викликають захоплення і здобувають собі прихильників, однак ми бачимо також, як багато з них так само скоро зникають, як вони виплили наверх. Але ми також є свідками того, що певні духові цінності та ідеї зберігаються, що вони не втрачають своєї вартості. Це стосується власне тих ідейних засад, які супроводили й карбували життя й діяльність Степана Бандери, як провідника Організації Українських Націоналістів (ОУН).

Дозвольте мені при цій нагоді сказати декілька слів до поняття націоналізму, яке саме в сьогоднішньому, я б сказав західному і головню німецькому вживанню мови, часто зберігає в собі негативний призвук, якому однак в житті Степана Бандери припадало центральне місце, і тому правильне розуміння цього для нас є дуже важливим.

вості і світу насильства, облуди та злочинів. Його святою Волею і силою духа наших Героїв, підемо в черговий етап нашої боротьби до світлої і тривкої перемоги над силами зла, яких уосіблює Москва.

З нами Дух Степана Бандери! За нами буде перемога!

Перш за все хочу вказати на те, що один націоналізм, як такий, не існує. Кожен нарід, що уважає ідею націоналізму як свій ідейний світогляд, наповняє цю ідею такими духовими елементами і правдами, які відповідають його сучасній ситуації та забезпечують його сучасній ситуації та забезпечують його життєздатність. Тому український націоналізм для поневоленого українського народу не є щось чуже, щось перебране або зі зовні впроваджене, він є ідеєю, яка органічно постала і яка відповідає довгому процесові освідомлення, самопізнання і самоозначення українського народу. Головною думкою цього світогляду є те, що український нарід свідомо вважається нацією, яка хоче здійснювати свої національні права, передовсім право на незалежну державність.

Часто вважається націоналізм як агресивну ідеологію. Український націоналізм зберігає у собі принцип мирного та рівноправного співжиття із сусідніми народами, і якщо може бути мова про агресивність то тільки в стосунку до всіх тих, що збройною силою стараються унеможливити здійснення національної незалежності українського народу, отже в стосунку до окупантів української землі. Ця агресивність включає також ідею збройної боротьби, це означає, що збройний, революційний шлях є єдиний правильний для розв'язку української проблеми, до здійснення національної незалежності та до відновлення української державності. І цей шлях кожен визнаватиме правильним, хто на власній шкірі пережив польське, а головню російсько-більшевицьке панування над іншими і кожен, хто пізнав російську історію і тому знає, що сьогодні під плащиком комунізму криється тільки спроба ідейного оправдання імперіалістичної політики, так, як це було давніше під плащиком т.зв. «месіанізму». Хто цю російську історію знає, той ніколи не буде вірити в мирне розв'язання української проблеми, той свідомий того, що Москва добровільно або, як це сьогодні Кремль при кожній нагоді повторяє, в ім'я миру або відпруження не віддасть ані клатки тої землі, яку вона збройною силою заграбувала.

Ці ідеї незалежної державності і революційної боротьби проти кожного окупанта української території відзеркалюються також в ідейному світогляді Організації Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери.

Головною рисою ідеалістичної ідеології ОУН була її повна протиставність матеріалістичній філософії й ідеології більшовизму та всім похідним науковим і суспільно-економічним теоріям, що з такої матеріалістичної ідеології випливали. Таким чином ідеологія українського націоналізму стала духовою зброєю, в якій можна вирізнити п'ять головних ідей, що стали цілому визвольному рухові українського народу дороговказами. Цими ідеями є:

- Ідея визнання духовості
- Ідея національної свободи
- Ідея соціальної справедливості
- Ідея визвольної української політики
- Ідея революційної боротьби*

Ідея визнання духовості підкреслює, що не виробничі відносини, тільки духовість є рушійною силою історії, а психічно-духові властивості людини, особливо інтелект і воля, що дають людині спроможність вирішень і вільної дії.

Ідея національної свободи підкреслює потребу побудови світу на принципі самовизначення нації, вважаючи, що нація, а не класа – це найвища духово-органічна спільнота і, як така, є фактом міжнародного життя і основною силою, що відіграє головну роль сучасної світової політики.

Ідея соціальної справедливості, підкреслює справедливий захист громадян, демократичний лад і духову свободу, свободу слова, віри і світогляду та свободу політичних, релігійних та громадських організацій.

Ідея української визвольної політики приймає потребу створення Української Самостійної Держави, як начального постулату для української нації в стані її поневолення і рівночасно стоїть за визволення всіх поневолених Москвою народів.

Всі чотири ідеї проголошені ОУН під проводом Бандери є повним запереченням московсько-большевицького марксизму в теорії і практиці, але найбільшою небезпечкою для советської системи, як і для кожної імперії, є *ідея революційної боротьби*, і Степан Бандера реалізував цю ідею протягом 30 років.

Ці ідейні підстави, що були духовою зброєю Бандери, залишилися для українського народу по нинішній день дійсними й не втратили своєї вартості. Це твердження не є якоюсь гіпотезою українських політичних еміграційних кіл, про дійсність цього твердження свідчать ті тисячі українців, все одно, якого віку, якої освіти і якого соціального стану вони є, які наповнюють сьогодні московські тюрми й концтабори, або яких сьогодні нищать так, як в 1959 році знищили Бандеру. Їх переслідують тому, що вони боронять власне ці ідеї, що вони боряться за здійснення національних прав України у таких невідрадних умовах, що вони сьогодні продовжують визвольні змагання українського народу, які відбувалися під проводом Бандери, у змодифікованій формі.

Один з політв'язнів, на 14 років спецтюрми і заслання засуджений, 38-літний український історик і публіцист Валентин Мороз, описує у своїй статті «Серед снігів» час поневолення України як льодовикову добу й цитує українського письменника, Івана Дзюбу, який говорить, що в такій добі «нічого іншого люди так не ждуть, як живого прикладу». Степан Бандера був тим живим прикладом, він вогнем своїх ідей і своєї віри топив цей лід та хотів закінчити цей український льодовий період, організуючи й реалізуючи революційну боротьбу.

Він зумів реалізувати ідею революційної боротьби протягом 30 років під різними окупаціями і в різних обставинах: в мирні часи в Галичині, виховуючи підпільну армію революціонерів, у воєнні роки другої світової війни, де досягнуто вияв волі народу у численних військово-партизанських боях, і, після війни, як організатор боротьби в нових умовах, до зубів озброєної, замкненої тоталітарної держави. Він діяв в 1933/34 роках на становищі Краєвого Провідника Західних Українських Земель. Після довгорічного ув'язнення в Польщі він в 1940/41 роках продовжував цю боротьбу на становищі Голови Проводу ОУН з осідком на еміграції, але в безпосереднім сусідстві до українських земель, яка закінчилася німецьким концентраційним табором. Третім етапом є роки 1945-1959 на становищі Голови Про-

воду всієї ООН і – з короткими перервами, що разом тривали 32 місяці – на становищі Голови Проводу Закордонних частин ООН з осідном у Німеччині.

Москва боялася сили й небезпеки цього живого прикладу й підступно знищила Степана Бандеру 15. жовтня 1959 у Мюнхені. В слідстві проти безпосереднього вбивці Бандери, московського агента Сташинського, Верховний Німецький Суд підтвердив, що цей агент був лише виконавцем тодішньої советської державної верхівки, що він одержав доручення вбивства від шефа КГБ, Олександра Шелепіна, та що зверхником Шелепіна був тодішній 1-ий секретар ЦК КПСС та голова ради міністрів СРСР, Микита Хрущов.

Вбивство Бандери в Мюнхені було продовженням ряду московських атентатів на провідних українських полтичних діячів, які виконано в західній Європі. В 1926 р. згинув у Парижі Голова Української Держави Симон Петлюра з рук московського агента. В 1938 р. впав жертвою московського вбивства основоположник і тодішній провідник ООН Євген Коновалець у Роттердамі. Ці політичні вбивства становили для українського визвольного руху, для боротьби проти московської окупації велечезні втрати, але ці вбивства могли знищити носіїв одної ідеї, саму ідею знищити вони не зуміли.

Ідея визвольних змагань українського народу та здійснювання національних прав творенням незалежної держави з таким ладом, який відповідатиме українській духовості, ця ідея так довго існуватиме, як Москва буде старатися її силою нищити. І ця ідея видвигатиме постійно таких мужів як Петлюра, Коновалець і Бандера.

Доказом цього є передусім цей Валентин Мороз, який сьогодні в московській тюрмі є на краю загибелі. Як і Степан Бандера, так і він є готовий на смерть, бо він вірить у вільну і незалежну українську націю, бо він для тої свободи й незалежності бореться. Мороз каже, що кожна жертва буде для Москви бумерангом. Ці жертви в ім'я України для нашого народу є болючими, вони є великими втратами. Однак вони викликають реакцію, вони зміцнюють волю народу, волю до здійснення всіх українських націй належних прав.

Роман Шупер

* д-р Григорій Васькович: «Степан Бандера — символ віри нашого народу».

Блаженіший Кир Йосиф Сліпий в обороні переслідуваних

Виступ Блаженішого Кир Йосифа на єпископському Синоді в Римі у четвер 3. жовтня 1974 р. прозвучав серед монотонних промов інших єпископів – звітодавців майже, як сенсаційна новина, про що можна заключити із всіх реляцій про перебіг синодальних сесій в італійській пресі різних політичних напрямків. Подивугідними являються такі прикмети виступу нашого Патріярха кард. Йосифа Сліпого, як одвертість висловлювань, прямотиність в поступуванні і гостре картання готової на всякі компроміси політики Ватикану, що відмічують всі газети.

Першу коротку вістку про мужний виступ нашого Патріярха принесла пресоа агенція.

(АНСА) Ватикан, 3. жовтня 1974.

Кардинал СЛІПИЙ з'ясував, що вірних, священників монахів і монахинь постійно переслідують, проводять домашні обшуки та побивають, що доводить після кількох днів до смерті і запитав: «Чи цим так переслідуваним особам не допомогти всіма силами і способами?».

Тому він звернувся з відозвою до Синоду і подав свій протест.

Для цього він назвав ряд прізвищ людей – науковців Советського Союзу, зокрема українців які є жертвами переслідувань і терплять за справедливність, так, як терплять у Біяфрі, Чіле, Палестині, Бенгалії й у інших місцях. Він пригадав, зокрема, українського історика В. Мороза, ув'язненого на 14 років і, який під цю пору, від 1. липня проводить голодівку і рішений її продовжувати аж до смерті, протестуючи проти нелюдських умов його життя у Владимирській тюрмі. Йдеться тут, сказав український кардинал, про визначного історика нашої доби, ціллію життя якого є оборона християнської культури – через це його вважають небезпечним.

Кардинал Сліпий назвав ще такі імена й прізвіща. Євгена Сверстюка, Леоніда Плюща, Вячеслава Чорновола, Івана і Надії Світличних, Юрія Шухевича та інших.

Він сказав, що не йдеться тут про демаскування комунізму, коли звертається увагу на ці факти, але більше про урядовий атеїзм, який цілево змагає знищити релігію. Він заявив, що в Советському Союзі релігійне життя гірше, хоч у Польщі, як видається, воно краще. Він закінчив заключенням, нажучи, що святий рік повинен стати нагодою, щоб підтвердити засади справедливості, які належать народам і вимагають звільнення із тюрми в'язнів, а також і тих, які безвинно запероторені до психіатричних закладів, за те, що обороняли Божі і людські права.

І якщо Церква не хоче відстати, то повинна більше за них обороняти Божу і людську справедливість.

«Іл Темпо» з 4. жовтня 1974 р. подає опис про «цікавий день синодальних нарад» під заголовком «Сліпий спом'янув мовчазну Церкву». Чотириколонна стаття ілюстрована портретовою знімкою Блаженішого, має обшириний підзаголовок, «Голова української Церкви закликав єпископів підняти протест

проти умов, серед яких живуть християнські вірні в Росії та Китаї».

«Кард. Сліпий, Верховний Архієпископ, тобто Голова української католицької Церкви візантійського обряду, відкрив вчорашню синодальну сесію із заклинком до єпископів підняти голос протесту проти переслідування усіх Церков, які перебувають у комуністичному світі, російському і китайському. Він прочитав довгу листу жертв, церковних і світських, які перебувають у таборах примусової праці (в яких він сам понад 10 років перебував), в Сибірі і в психіатричних заведеннях лише з причини їхніх релігійних переконань.

Самозрозуміло, що він говорив про свою Церкву, про українську національну Церкву, всі дієцезії та вірні якої були змушені «податися у натакомби». Протилежно до свого виступу на єпископському Синоді в 1971 року. Голова української Церкви цього разу не виступив явно проти «соборової дипломатії переговорів Ватикану», але підкреслював пастирський обов'язок синоду та збільшувати довіря до Церкви серед населення, яке терпить в Росії та Китаї через ясний протест Синоду, який приніс би слова заохоти терплячим, почуття ізоляції, та осамітнення, яких зросло б незмірно, коли б про них мовчали єпископи всього світу».

Демо-християнський щоденник «Іл Пополо» з 4. жовтня 1974 року має також дивний заголовок: На Синоді оскаржують переслідування в СССР – комуністичний режим не толерує релігійної свободи – інтервенція кард. Сліпого». Стаття ілюстрована знімком із молитовного відкриття сесії із такими важливими церковними постатями: кардинал Сліпий, кардинал Сюененс (Бельгія), кард. Альфрінк (Нідерландія), кард. Делфнер (Зах. Німеччина) та примас Польщі кард. Вишинський. На знімці не бачимо позбавленого Ватиканською адміністрацією незломного кардинала Йосифа Міндсенті. На початку статті поданий загальний характер синодальної праці за перших чотири дні із 86 виступами на тему «Проблеми євангелізації у світі». Досі, однак, як пише І. Монтіні, майже всі є типічними для західної спільноти. «При тому яскраво відрізняються Церкви країн з марксистськими режимами, які не тільки що ставлять перешкоди євангелізаційній діяльності Церкви, але й намагаються знищити всякий слід релігійних практик та почуттів.

Власне про ці країни говорив перший промовець на вчорашній сесії, український кардинал Сліпий, який, звільнений з довголітнього ув'язнення в Сибірі, завдяки зусиллям папи Івана XXIII та Кеннеді, сьогодні вже понад 10 років живе у Ватикані. Він з надзвичайною гостротою оскаржив переслідування в Советському Союзі священників, які ще нині героїчно виконують свій священничий обов'язок, та всіх тих, інтелектуалів та інших, що ісповідують свою віру. Він зачитував імена та факти, просячи Синод піднести хоч малий протест проти такого заперечення справедливості і релігійної свободи, яке, додав він, викликає почуття жаху в кожній цивілізованій людині».

Про переслідування Церкви і мученицьку смерть священників звітували ще представники з Ляосу і Кмеру, монс. Уркія, і монс. Чунг Ван Сінг з Маляйзії. Коли для вільного світу проблема євангелізації лежить в площині проповідання Слова Божого, то для переслідуваних Церков під комуністичним режимом проблема євангелізації полягає в явному ісповіданні віри. Нетактовним контрастом до слів оборони переслідуваних християн був виступ північно-в'єтнамського єпископа з Ганою, який із штучною патетиною вихваляв «процвітання своєї церкви (мільйон вірних і зоо священників) під комуністичним режимом, що загал єпископів уперше за час Синоду прийняв бурхливими оплесками.

Така реакція має значення відкритого поличника для нашої Церкви і має бути інтерпретована, як вказівка для того, як римський єпископат розуміє існування Церкви під комуністичним режимом.

Орган комуністичної партії Італії, «Л'Уніта», з 4. жовтня 1974 р.

називає виступ Блаженішого «реакційним». «Промова українського кардинала Сліпого (від років уже віддалений від советської дійсності) була розрахована: він говорив, що «Синод мусить голосно запротестувати проти переслідувань християн в СССР, Китаї та соціалістичних країнах», замовчуючи зовсім переговори, проваджені Ватиканом з чисельними соціалістичними країнами з позитивними результатами, як останньо з Польщею». «Л'Уніта» вважає позитивним ставленням виступ кард. Пінєдолі, який заявився за продовження діалогу з комуністами, як і з усією не-християнською дійсністю».

«ЛЯ Націоне» з 4, жовтня 1974 р.,

має на 15-тій сторінці такий підзаголовок: — «Українець Сліпий просить Синод запротестувати проти переслідувань існуючих у Советському Союзі».

«Український єпископ Германюк використав синодальний форум для того, щоб скритикувати панування Церкви латинського обряду над Церквами східного обряду, а кард. Сліпий, також українець, присвятив свій виступ советським переслідуванням католиків (Сліпий між іншим, подав листу українських особистостей, які перебувають в ув'язненні, або на засланні), вимагаючи від Синоду відкритого протесту у формі палського осудження».

«Чесну людину охоплює жах привістці про те, що засуджується священика на три роки примусової праці тому, що він потаємно відправив Службу Божу, або священика, який представляє урядові в Москві петицію своїх вірних для отримання дозволу відправляти Св. Літургію, запротестується до психіатричного заведення не для того, щоб його лікувати з «ментальної» хвороби, але для того, щоб він власне став умово хворим». Так говорив у своїй палній інтервенції український кард. Сліпий на Синоді. Розповівши про те, що вірні і священики, монахи і монахині «є під постійними обшуками і побиттями, від яких вони після кількох днів умирають». Сліпий запитався: — «Чи тим особам, в той спосіб переслідуваним, не можна допомогти всіма силами і середниками?». Тому він просив, щоб Синод підніс голос протесту.

«Сліпий зачитував ряд імен «дуже освічених і культурних людей» в Советському Союзі, особливо українців, які є жертвами «переслідування» і терплять для справедливості так, як інші в Біяфрі, Чіле, Палестині, Китаї, Бенгалії та всюди інде». Він в особливий спосіб вирізняв українського історика В. Мороза, засудженого на 14 років, який тепер розпочав голодівку, яку він думає продовжувати «аж до смерті».

«Солідарність із мовчазною Церквою» була після виступу кард. Сліпого підтримувана африканським кардиналом Маврісом Отунгою, архієпископ Найборі.

Мілянський щоденник «Il Джорнале Нуово» з 4. жовтня 1974 р.,

на стор. 7-мій має такий заголовок: «Гостра атака Сліпого проти комуністичних режимів». «Верховний Архієпископ українців, який живе в екзилі, сказав, що понтифікальна дипломатія «вважає католиків з-поза залізної заслони за невинуватих».

Виступ кард. Сліпого, як згадує щоденник, мав місце після виступу польського кард. Вишинського, який промовляв за закритими дверми із страху перед можливими репресіями збоку Варшавського уряду. Зміст промови кард. Сліпого, поданий в офіційному комунікаті Синоду, був одначе скликаний, і

тому не віддає повного образу цього виступу.

«Кард. Сліпий ствердив, що мимо переслідувань, Ватикан «шукає контактів і дорогів із советськими, китайськими та іншими атеїстами. Тут не йдеться про політику, але про те, щоб воювати з комунізмом, який хоче знищити релігію». Сліпий зазначив тим, що Синод повинен сповнити принаймні мінімальну вимогу, тобто «підняти голосний протест» проти переслідувань».

Газета пише далі і про те, як Синод сприймав виступ Сліпого. «Кожний, хто після промови Сліпого йому gratулював, висловив думку, що не треба надіятися на те, що цей заклик буде вислуханий. Сам папа був присутній під час промови. Кард. Кеніг, черговий передсідник сесії, просив синодальних отців обмежити свої виступи до суттєвого».

Цікаво відмітити, що ця газета помістила побіч статті про виступ Сліпого товстим шрифтом симптоматичну для сприйняття протесту Блаженнішого вістку під заголовком: «Польський лідер Герек хвалить папу», мовляв, за його «реалізм і добру волю» в налагоджуванні зв'язків між Ватиканом і Варшавою.

Римський щоденник «Рома» з 4. жовтня 1974 р.

помістив репортаж на першій сторінці під заголовком: «Драматичне оскарження Москви» з підзаголовком «Архиєпископ Сліпий говорить про переслідування в Україні». Виступ Блаженнішого характеризує, як драматичний із нотками гіркоти проти офіційної політики Ватикану контактів з атеїстами. «Церква перебуває в катакомбах, переслідують культурних діячів та просте населення», цитує газета. Кардинал відчитав листу з іменами 13 осіб із своєї країни яких засуджено несправедливо на десятки років ув'язнення».

«Авеніре» з 5. жовтня 1974 року,

також на першій сторінці звітує під підзаголовком «Один голос з кожної спільноти» про виступ кард. Сліпого. «Малося враження, що читалося сторінку з «Архипелагу Гулагу», коли вчора на Синоді кард. Сліпий говорив про терпіння української Церкви: всі ті священики, засуджені на примусові роботи, або замкнені в психіатричних лікарнях тільки тому, що хотіли відправляти Св. Літургію, всі ті інтелектуали, імена яких світові є незнані, як Мороз, Сверстюк, Плющ, Шухевич, Іван і Надя Світличні, ув'язнені по тюрмах і приєволені жити серед нелюдських умов тільки тому, що хотіли обороняти свою культуру, так інтимно зв'язану з християнськими цінностями».

Міланський щоденник «Іл Джорно» з 4. жовтня 1974 р.

на 4-тій стор. пише в своєму обширному репортажі про перебіг синодальних нарад також і про виступ Блаженнішого.

«Мовчанка про муки, репресії та топтання прав людини. Кард. Сліпий просив Синод засудити топтання релігійної свободи і прав людини в Советському Союзі і особливо в Україні... Після того, як зачитував імена культурних діячів, жертв репресії, старий віком кардинал (звільнений за Хрущова на прохання папи Івана XXIII) сказав, що «треба засудити всі несправедливості, які топчуть свободу віросповідання, совісті, думки й опії, та вимагати звільнення з в'язниць, або психіатричних заведень тих, яких невинно туди заплоторили».

Чи католицькі єпископи не почуваються до обов'язку обороняти переслідуваних християн?

А.Г.

В 40-ВИЙ ДЕНЬ ГОЛОДІВКИ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА

заклик

*Центральної Управи Співки Української Молоді до членства і
і всієї української громади*

9-ого серпня 1974 року є 40-им днем голодівки Валентина Мороза проти
брутального насильства і жорстоких тортур московського тюремного ре-
жиму.

Валентин Мороз, що від 1-го липня ц.р. проголосив досмертну голо-
дівку, переказав через свого 11-літнього сина, що виглядає, що він мусить
вмерти, щоб всі жили. В цих словах висловлена найбільша посвята лю-
дини супроти свого народу, а рівночасно це вислів найбільшої трагедії поне-
воленого народу, сини якого мусять приносити цілопальну жертву, щоб
рятувати життя нації.

Українська молодь, як і син В. Мороза, прийняли ці слова з невимов-
ним болем, а рівночасно відчула в них рішучий наказ до боротьби на життя і
смерть за справедливість і волю для України.

Морозове «Будемо битись» тепер набрало свого кульмінаційного значення.
Та цей бій можна виграти одиноко тоді, коли в нашій усіх свідомості
зарисується і закріпиться мужня постава Мороза, а світ при нашій по-
мочі зглибить суть цієї нерівної боротьби і стане разом на про з най-
більшим злом сучасного світу — облудним московським імперіялізмом. Зок-
рема нам, що пройшли пекло «тюрми народів» не вільно стояти мовчки,
коли гине один з найкращих синів України, її совість і неустрашимий оборонець
її духових цінностей.

В слід за Валентином Морозом пішла на протестну голодівку частина
української молоді Канади, Америки, Великобританії, Бельгії та інших
країн. В столиці Канади, Оттаві — Андрій Бандера з друзями голодує
вже від 15 липня ц.р. Ланцюг голодової солідарності охоплює чимраз
ширші кола молоді.

40-вий день є граничним днем між життям і смертю. Тому 9-го серпня
в 40-вий день голодівки Валентина Мороза станьмо всі як один в лави голо-
дуючих і доведім це до відома всього культурного світу. Заощаджені го-
лодівкою гроші віддаймо на оборону Валентина Мороза і справи за яку він бо-
реться.

Протестними маніфестаціями, меморіялами, письмами до всіх можли-
вих організацій і окремих відподіальних осіб, до преси, радія і телевізії
та голосними акціями, які тільки доступні, мусимо зрушити публічну сві-
тову опінію, щоб стати на захист новітніх мучеників за правду.

Тому всі станьмо в ряд солідарности з Валентином Морозом, якого

ворог може знищити фізично, але ніколи не змищить його одержимого духа.

9-го серпня хай буде днем всенародної голодовки і новим етапом в боротьбі за справедливість і волю України.

Центральна Управа СУМ

ВІЧЕ В ОБОРОНІ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА В СІДНЕЇ

В неділю 28-го липня, 1974 р., о годині 2-ій пополудні, в найбільшому парку – Домайн, в Сідней, відбулося величаве віче в обороні Валентина Мороза. Присутних на вічі було понад тисячу українців, як рівнож досить багато чужинців.

Віче було організоване Крайовим Комітетом Оборони Переслідуваних в Україні. Комітет має в своїм складі представників КУ СУМ-А і ОУВФ. СУМ активно підтримує всі акції згаданого Комітету. Під час віча над парком і містом Сідней перелетів літак, який тягнув за собою в англійській мові: «ДЕФЕНД ВАЛЕНТИН МОРОЗ». Літак був у повітрі понад пів години.

З промовами виступали – два представники Австралійського Парляменту, сенатор Баум і п. Чарлс Вентворт (обидва члени Ліберальної Партії), п. Даглес Дарбі – Президент Кептів Нейшенс Вік. і посол Стейтового Парляменту, і його син Капітан М. Дарбі (кандидат до Австралійського Парляменту в останніх федеральних виборах 1974), п. Армстронг – професор Сіднейського Університету, п. К. Богдановіч – від Латишів Австралії і Ново-Зеландії, п. М. Свідерський – голова Союзу Українських Організацій Австралії і п. О. Радкевич – голова Комітету. Друг Юрко Менцінський (член КУ СУМ-А) керував програмою віча.

Члени СУМ-А взяли дуже чисельну участь у вічу. Старше Юнацтво роздавало летючки серед чужинців, як рівнож і продавали книжку Мороза: «Дзе Берія Репорт» в англійській мові. Капітан Дарбі таксамо приєднався до цієї акції.

Під час віча було звернення до присутних дарувати кров до Австралійського Червоного Хреста, як символічну поміч Морозові і всім переслідуваним в Україні. Присутні прихильно відгукнулись на це звернення.

На вічу не було присутних представників Австралійського Уряду, цебто Лейбористської Партії, але переказали свою підтримку акції, що вже два рази склали протест до московської амбасади, проти переслідування політичних в'язнів на Україні, а спеціально Валентина Мороза.

Пан О. Радкевич закликав щоб всі присутні написали до своїх представників Австралійського Парляменту і запитати як справи з Валентином Морозом і чи уряд міг би зробити заходи щоб його звільнити

з в'язниці. Він таксамо подав адресу на яку писати як хтось бажає одержати додаткові інформації про В. Мороза і інших політичних в'язнів в Україні.

На загал віче було дуже вдале і повинно принести позитивні наслідки. Представники політичних партій, котрі виступали з промовами говорили до теми а не пробували вести якусь політично-партійну пропаганду. Цього самого вечора було широке звідомлення про віче подане на телевізії. Посол Даглес Дарбі атакував деякі телевізійні станції, котрі відступають час на комуністичну пропаганду а не звертають уваги на злочин Москви проти людей котрі є віддані в боротьбі за права людини і за національну незалежність. Він обіцяв порушити ці справи в Стейтовім Парляменті і зробить заходи щоб ця справа була в Австралійським Парляменті.

Ж.К.

ГОЛОС ПОЛІТВ'ЯЗНІВ

Група політичних в'язнів з України, Прибалтики і Кавказу, які перебувають у Мордовських концентраційних таборах, звернулися з листом до Ради Національностей Верховної Ради СССР. Копію цього листа надіслано до Організації Об'єднаних Націй. Тут подаємо повний текст звернення політв'язнів в українському перекладі.

Редакція «А.»

Конституція СССР стверджує суверенність національних союзних республік і передбачає цілу низку основних положень, що Гарантують цю суверенність

За конституційними нормами верховна влада і влада на місцях цілком і неподільно належить радам депутатів трудящих — органам демократичним, виборним і відкритим, причому у Верховній Раді СССР теоритично дотримують принципу: рівний над рівним не має влади. На практиці ж сувереном влади попри конституцію стала КПРС. Зловмисно використовуючи положення конституції про право впливати на всі органи влади через свої партійні групи в них, КПРС доглася становища, коли йдеться вже не про вплив з середини на курс державної політики, а про перенесення верховної влади з виборних демократичних інститутів до чисто партійних органів, конкретно — до ЦК КПРС.

Структура організації КПРС, яка передбачає суворе підпорядкування центрові комуністичних загонів союзних республік (котрі практикують на місцях таке ж саме відчуження влади від виборних органів), зводить на нівець державний суверенітет цих республік. Понад те, оскільки КПРС та її ЦК є органами комуністів РСФСР і водночас є найвищою інстанцією для ЦК компартій союзних республік, останні зведені до рівня обкомів РСФСР.

У своїх партійних документах КПРС деклярує намір створити но-

вий, радянський народ і виховати нову людину. Рекламуючи псевдо-народне твердження, що злиття націй є природним і незворотним процесом, комуністи, мовляв, взяли лише регулювати цей процес.

Маючи монополію влади, КПРС свої наміри перетворює на державну політику й втілює їх у життя всією потужністю державної машини, яка розглядає кожну незгоду та спротив як карний державний злочин.

Стосовно до окремої особи політику виховання нової радянської людини реалізують за допомогою розгалуженої й всеохопної системи навчання, стеження й насильства, спрямованих до цілковитої стандартизації мислення й світосприймання. Прямуючи до утилітарних цілей зміцнення суспільної монолітності та своєї влади, комуністи з безмежною нетерпимістю до інакшесудання, свою соціальну ідеологію й сліпе схиляння перед авторитетом партії, виставляючи себе єдиними володарями »істинного« вчення, безмежно звеличуючи свою партію над народом.

У сфері міжнаціональних взаємин політика комуністів спрямована на прискорене злиття неросійських націй з росіянами. Рекламоване ними створення нового радянського народу на практиці виявляється старою політикою русифікації, яку тепер провадять, що-правда не так брутально й жорстоко, як в перших післявоєнних роках, коли силою переселявали до глибинних районів РСФСР маси людей неросійських національностей і навіть цілі народи, де вони, розсіяні серед російського населення й відірвані від національного ґрунту, зазнавали асиміляції і кількісно збільшували російську націю. Спущені наслідком насильницького переселення, національні райони, заселені російськими колоністами, котрі єдині в СРСР користуються правами культурної автономії поза своїми адміністративними кордонами (російські школи, видавництва, театри тощо на території всіх союзних республік) й через це не схильні асимілюватися серед місцевого населення, а навпаки, мають сильний русифікаторський вплив на нього.

Сьогодні посилене економічне освоєння національних районів на окраїнах супроводжується відрядженням туди інтернаціональної робочої сили, котра, стаючи перед вибором між місцевою національною мовою і мовою російською, через русифікованість промисловості й керівництва нею, обирає російську мову, чисельно збільшуючи російськомовну частину населення національної республіки, ставши могутнім засобом русифікації цих районів. Русифікація промисловості, вузів та технікумів часто примушує й місцеве населення віддати перевагу російській мові.

Таке саме становище спостерігаємо на ключових промислових підприємствах на території національних союзних та автономних республік, що перебувають поза їхнім веденням (підприємства так званого загальносоюзного підпорядкування).

Російська мова незаконно стала державною мовою на території національних союзних і автономних республік, що надає російській нації привілейованого стану.

Накинувши себе як посередника в культурних, духових і економічних взаєминах між народами всередині Союзу, так само як і у взаєминах з іншим світом, російська мова користується перевагою духовного банкіра, концентруючи в себе не нею створені культурні цінності, і водночас є фільтром, що допускає до міжнародного духового життя лише те, що відповідає інтересам Росії.

Всіляке вихвалення Росії й всього російського накидають молодій генерації і через державну систему освіти. Зокрема, історія ССРСР, що її викладають, є не що інше, як історія Російської імперії: в ній головну історичну роль надають Росії й російському народові, а інші народи фігурують у ній лише залежно від інтересів російської державности. У нещодавно дозволених до викладання надзвичайно коротких курсах історії національних союзних республік історичні факти відображені так само спотворено й однобічно. Завоювання росіянами суміжних держав і народів і введення їх до складу Російської імперії завжди подають як велике благо для останніх. Національно-визвольну боротьбу неросійських народів проти Російської імперії, або зовсім замовчують, або зображають як реакційний чи консервативний рух. Під сучасну пору будь-який рух на національне самовизначення комуністична пропаганда таврує, як буржуазний націоналізм, а каральні органи держави жорстоко його переслідують.

Характерно, що історія радянських місць ув'язнення політичних противників не знає випадку засудження людей російської національності, які боролися за відокремлення Росії від ССРСР, а водночас тут численно представлені люди багатьох інших націй, які організовували рухи серед своїх народів за відокремлення їх від Росії.

Виходячи з переконання, що природним і найсприятливішим ґрунтом для духовного розвитку людини є цілісна й всебічно прогресуюча нація, рівна серед рівних, ми протестуємо проти експериментів комуністів щодо створення людей нового типу, їхніх спроб підмінити національні основи суспільства чисто соціальними основами. Виправданням для цього не може бути ані економічні досягнення, ані інтереси державної могутності, бо цілісність нації, рідна мова й традиції єдино гарантують спадковість і розвиток духовної культури — цього найвищого досягнення людства. Навмисні посягання на ці природні інститути з боку комуністів, намагання підмінити їх абстрактивними й надуманими конструкціями загрожує трагічними наслідками.

Кровно зацікавлені не лише у фізичному збереженні та економічному добробуті наших націй, а й в їхньому дальшому культурному розвитку, ми вимагаємо твердого додержання конституційних норм, які гарантують майбутнє наших націй, зокрема:

По-перше. Обов'язкову державність національних мов у національних та автономних республіках.

По-друге. Надання і реалізацію права на культурну автономію для всіх національних меншостей поза їхньою адміністративною територією або позбавлення російських привілеїв на виняткове користування цим правом.

По-третє. Розширення суверенних прав союзних республік у безпосередніх взаєминах з рештою світу в культурній, політичній та економічній галузях.

По-четверте. Відновлення республіканських військових формувань відповідно до статті 18-б Конституції ССРСР.

По-п'яте. Передання в повне відання союзних і автономних республік усіх промислових підприємств, що розташовані на їхній території, а також усіх підприємств для експлуатації надр національних територій. Організацію економічних взаємин між республіками на рівноправній основі.

По-шосте. Відновлення повноти влади конституційних органів, тобто рад депутатів трудящих. Чіткого розмежування сфер державної влади й партійного впливу, встановлення контролю держави над діяльністю КПРС.

По-сьоме. Політика урядів союзних і автономних республік мусить справді відповідати інтересам кожної нації. Кожний громадянин нації має отримати можливість використати права, надані 125 статтею Конституції ССРСР для оборони своїх національних інтересів

По-восьме. Недодержання конституційних норм і положень, які гарантують суверенітет і рівноправність, політика правлячої партії, яка ставить під загрозу саме існування наших націй, автоматично дає нам моральну підставу використати конституційне право (статтю 17 Конституції ССРСР) для проведення пропаганди за вихід наших республік із Союзу Советських Соціалістичних Республік. Діяльність, спрямована на використання цього конституційного права, не має бути карана.

Під цим посланням стоять такі підписи:

З Прибалтики: Зіемеліс Юріс, Шилінскас Іонас, Ястраускас Антанас, Астра Гунар.

З України: Володимир Безуглий, Аполоній Бернійчук, Володимир Глива, Іван Ільчук, Левко Лук'яненко, Дмитро Пильняк, Іван Покровський, Олексій Степанюк, Андрій Турик.

З Кавказу: Василян Овік, Тагаєв Могамед, Екімян Геворг, Велікян Вальмер.

ЛИСТ МОЛОДОГО УКРАЇНЦЯ

(ЛИСТ ЮРІЯ ДЗЮБИ З ХАРКОВА ДО МІНІСТЕРСТВА ВНУТР.
СПРАВ СССР)

Вже від деякого часу став відомий лист Юрія Дзюби з Харкова, якого копію з проханням допомоги видістатись із СССР у вільний світ він заадресував до тодішнього генерального секретаря ОН У Тан-та. Тут подаємо текст цих листів у перекладі з російської мови.

» Панові У Танту. Організація Об'єднаних Націй, Нью Йорк, З'єднані Стейти Америки. Від Дзюби Юрія Володимировича, СССР, місто Харків, 51, Клочковська вулиця 346а, квартира 16. 27-го квітня 1971-го року.

Шановний Пане! Прикладаю свого листа до Міністерства внутрішніх справ СССР. Цього листа послано до Міністерства в березні 71-го року. Через тиждень представник Міністерства в Харкові Давидов (в. Дзержинська 14) усно відповів мені відмовою. Я дуже буду радий, якщо Ви допоможете мені емігрувати з Советського Союзу та звільнитися від советського громадянства. Наперед дякую Вам, із щирою пошаною – Дзюба Юрій«.

Текст листа Юрія Дзюби до Міністерства Внутрішніх Справ СССР

Я, Дзюба Юрій Володимирович, 1950-го р. народження, українець; нині мешкаю за такою адресою: СССР, Харків – 51, вулиця Клочковська, кв. 16. В цьому листі я заявляю, що маю намір покинути країну мого теперішнього перебування та просити представників влади З'єднаних Стейтів Америки про надання мені права на в'їзд до З'єднаних Стейтів.

Основною причиною мого рішення покинути Советський Союз є ідеологічні розбіжності з лінією, що її проводить КПСС у державі, громадянином якої я є. В основному розбіжності полягають у наступному. Вони впливають із логічного аналізу суспільного життя, середовища, яке мене оточує.

Свідоме життя молодого людини (в СССР) починається приблизно з моменту його вступу до лав ВЛКСМ (Комсомолу), тобто – приблизно з 15-ти років. Саме в цьому віці до ВЛКСМ потрапив і я. Заради істини слід відзначити, що до комсомолу, як зрештою, і до піонерів, приймають геть чисто всіх. Найменше хитання при вступі, а тим більше відмова від вступу, жорстоко придушується адміністративними заходами. Це дуже впливає на ще не сформовану психіку молодого людини, і вона, не маючи змоги протиставитися цим заходам, у переважній більшості випадків підкоряється волі керівництва. З цього моменту починається формування людини, яка цілковито підлягає вказівкам зверху; людини, яка сприймає ці вказівки за чисту монету,

без критичного підходу до них; людини з психологією ідейного раба. На комсомольських зборах підносять питання, які по суті не вимагають вирішення. Усі голосують одногolosно, із спокійним сумлінням. Поступово це стає звичкою. Я не пам'ятаю ні одних зборів, де хто-небудь утримався б від голосування чи голосував би проти.

До чого доводить таке ідеологічне діяння на молодь, яскраво видно з історії сталінського культу особи, коли за життя Сталіна, та навіть не відразу після його смерті, не знайшлося людей здібних протистояти культові. Як і тепер, усі посміхалися, ляпали в долоні на зборах і голосували одногolosно. І горе було тим людям, що навіть у вузькому колі осмілювалися піддати сумнівові правоту «батька народів».

На щастя тепер справа змінилася на краще. Шкода лише, що зміна сталася не завдяки волі народу, згідно з засадами демократії, а знову ж таки згори, завдяки тій боротьбі за владу, яка там виникла. А методи виховання молоді, що лишилися надалі, на мою думку, не можуть гарантувати від виникнення якогось нового культу, – чи то культу особи (живої й процвітаючої або ж померлої), чи то культу цілої групи таких осіб. Залишається лише покладати надії на мудру партію, що, можливо, там, на їхніх зібраннях, підходять всебічно та критично члени партії – кожен зокрема. Чи це справді так, я ніколи про це не зможу довідатися, але треба сподіватися, що так; адже сама партія в своїх органах преси вказує на свою мудрість та правоту своїх рішень, тому й хочеться в це вірити.

Надзвичайно важливим за своїм значенням є питання про постійне та вперте руйнування релігії в моїй країні. Хоча за законом кожен громадянин СРСР формально має право на своє віровизнання, проте фактично влада вживає всіх заходів, у тому числі й адміністративних, щодо таких осіб. Я, православний християнин від народження, не маю можливості придбати Біблію, щоб вивчити свою православну віру. Ніде в книжкових крамницях такої літератури нема. В бібліотеці ім. Короленка в Харкові є лише просторі критичні матеріали з питань релігії. Але ж вивчати праці комуністичних пророків нас примушують за першоджерелами, а ніяк не за оглядовою літературою. Як же я можу вивчити Біблію за критичними, антирелігійними замітками. Всюди весь час закривають дрібні церкви, що веде до виникнення в окремих сільських місцевостях різноманітних релігійних сект, які, не маючи загального керівництва, інколи помилково витлумачують стверджені Біблією істини та сприяють спотвореному розумінню християнської віри. У Благовіщенському соборі в Харкові збираються в основному люди літнього віку, дуже рідко там можна помітити молоду людину, що хреститься. Зі свого особистого досвіду я знаю, що ці літні віруючі люди дивляться на молодих людей, що заходять до церкви з цікавості, як на бридких каченят і часом вимагають, щоб вони пішли геть із церкви, кажучи, що це місце не для них а для старших. Як же це так? Де ж молодим людям можна прилучитися до пізнання велико-мудрости релігії? Невже ж вони стануть духовно вищими, відвідуючи низькопробні танцюльки в парку

Горького, чи випиваючи біля гатрономів спиртні напої? Одне, здається, нашому керівництву все таки краще, щоб молодь або залишилася в духовній убогості, або ж повторювала партійні догми.

Вже сам той факт, що українець пише цього листа російською мовою, говорить про великий занепад української національної культури в Українській ССР. Від самого дитинства мене змушували навіть і думати по-російському. Для цього від самого дитячого садка і далі в середній школі вся виховна й загальноосвітня праця провадиться російською мовою. Хоч ще існують школи, де викладання провадиться по-українському протягом усіх клас, кількість таких шкіл з кожним роком не зростає, а зменшується. А старші класи проводять навчання тільки російською мовою. У вищих навчальних закладах української мови взагалі не вивчають, і тільки у Львівському та Київському університетах усі предмети викладають українською мовою. Виходить, що для досконалого знання своєї мови я мушу їхати в інші міста і вступати тільки до університету. Це дуже сумний факт. Навіть газета харківських комуністів «Красное знамя» видається російською мовою. На телебаченні переважна кількість передач транслюється з Москви. В магазинах, ресторанах і їдальнях усі розмовляють тільки російською мовою. Якщо заговорити з ними по-українському, викликає певною мірою навіть огиду до тебе. Навіть і в магазині, що називається «Українські сувеніри», продавці говорять по-російськи. Де ж Україна? В книгарнях ніколи не можна дістати творів Тараса Шевченка. Мені вдалося дістати щойно в магазині, який спеціалізується на передплатних виданнях. Навіть у бібліотеках, коли береш книжку українською мовою, помічаєш гідливу посмішку бібліотекаря. А він же освічена людина, і цю зневагу до української мови він очевидно набув від своїх наставників. Запевнення Москви про розквіт національної української культури в СРСР виглядає сміховинним. Викликає повагу бажання прибалтійських народів зберегти свою мову й культуру. Одного разу, перебуваючи в Талліні, мені доводилося розмовляти з молодими естонцями по-англійському, бо вони абсолютно не реагували на мої запити по російському.

Слід згадати про занепад і російського мистецтва. В театрах ідуть революційні п'єси, що вихваляють мудрих вождів; художники малюють незлічну кількість картин, що зображують мудрих вождів; а письменники й поети забруднюють сторінки книг і журналів своїми хвалебними одами. Ті ж діячі мистецтва, які займаються (чистою) лірикою, взагалі не пробиваються на сторінки книг; а тих людей, які критично підходять до життя і творять геніяльні твори, або проголошують поза законом (їхніх книг не друкують, а ті, що їх було надруковано раніше, вилучають у небажану подорож, як то кажуть – «по ленінських місцях». Деяким із них щастить спинитися за кордоном, і звідти їхні твори до нас не доходять.

Дуже своєрідні в нас і вибори до різних державних органів. В кандидати на одне місце найчастіше пропонують одну особу, а утримання від голосування розглядається, за словами відповідальних за вибори осіб, як вислів невдоволення радянським ладом і порядками.

Довідатися, як живуть люди в інших країнах, чим вони захоплюються, якої вони думки про нас, можна лише прочитавши газету «Правда» та інші газети, які її повторюють, чи побачивши на телебаченні коментарі Валентина Зоріна, або ж послухавши передачі закордонних радіостанцій. Як твердить наше керівництво, закордонні радіостанції ставлять усе з ніг на голову, тому користуватися цим джерелом інформації не редоменується. З цією метою в нас заборонено широко поширене на Заході, та й серед країн народної демократії, своєрідне «гоббі» – полювання за радіостанціями різних країн. У них займатися цим може кожен, хто лише бажає. Як правило, основну масу таких «полювальників» становлять молоді люди. Почувши на відповідному діапазоні передачу радіостанції, полювальник відсилає на її адресу листівку з повідомленням про час її прийняття та про її чутність. Треба подати також короткий зміст програми. Можна висловити свою думку про цю радіостанцію та її передачі. У відповідь радіостанція посилає свою листівку (вона нагадує візитну картку, і кожна станція має саме свою картку, відмінну від інших). Багато прихильників мають такі картки від сотень станцій із усіх країн світу.

Справді, для чого ж державі платити великі гроші Валентинам Зоріним для їхніх вояжів «за завісою»? Мабуть же вони висвітлюють життя негрів у З'єднаних Штатах досить правдиво і цілком достатньо для політичного рівня нормальної, ідейно переконаної совєтської людини. Безпосередньо зустрічати людей, що побували за кордоном, хоча б як туристи, мені не доводилося. Правда, закордонне радіо раз у раз повідомляє, що студенти, партійні й комсомольські діячі, будучи там на різних конференціях, зустрічах і командировках, заявляють про своє бажання більше не повертатися на батьківщину. Труднощі з офіційним виїздом із Совєтського Союзу штовхають багатьох людей на злочинні дії, захоплення літаків, нелегальний перехід кордону; доводиться звертатися безпосередньо до чужоземного представництва в Москві тощо.

Особисто мені, як і кожній нормальній людині, цікаво було б подивитися на своїх ровесників із-за «завіс», зрозуміти їхнє життя. Кілька років підряд я оббивав пороги бюро туристичних подорожей, але мені так і не пощастило придбати путівку, не зважаючи на те, що я активно займався комсомольською роботою, був комсоргом кафедри і виконував безліч громадських навантажень. Різні люди порізно пояснювали мені ці труднощі. Одні казали, що ця витівка взагалі безглузда, вони прожили тут усе життя і навіть поїздка до іншого міста викликає в них почуття незручності, інші твердять, що там (за кордоном) живуть самі жебраки і дивитися на них не буде жодною приємністю. «Краще поїдь влітку в Крим або на Кавказ», – рекомендують інші. І нарешті, ще інші твердять, що треба заслужити довіру партії й уряду, і тільки тоді мене (за мої ж гроші) пустять поглянути на тих жебраків, про яких казали попередні. Думки найбільш різноманітні, але наслідок один – в подорожі за кордон мені відмовлено.

З якої причини мудра партія не дає подивитися на життя наших, мовляв, «менших братів», за суспільним ладом? Якщо там рієнь

життя нижчий від нашого, або таяжкі кайдани «ідейного рабства капіталу», то це стане зрозумілим від знайомства з тим світом. Тоді, повернувшись назад, я з ще більшим ентузіазмом продовжував би завдане партією будівництво комунізму і своїм прикладом переконував би тих людей, що навіть і не побували там. Та такого в нас нема. Доводиться проаналізувати все прожите життя більш критично. Що дав комсомол і віра в перемогу комунізму? Крім нетвердої ідейної переконаності, нічого! Нетвердої (переконаності) тому, що навіть самі партійні начальники бояться перевірити її міць, дозволивши подивитися на світ ширше.

Може бути, що вони й самі не вірять у ту справу, яку вони проводять; може бути, що вони лише продовжують за звичкою піднімати руки на зборах, ляпати в долоні і писати ідейні оди та силою інерції летіти за хвилями політичного вибуху, що стався колись у Росії!? Це страшне питання. Можливо, краще не думати про те, придушити в собі ці думки, заглибитися в науку, стати тихим, мирним, безпартійним інженером? Це був би не гідний людини вихід. Людина тим і відрізняється від тварини, що для життя їй потрібна духовна певність. Середини не може бути і на компроміс не можна йти. Навіть мій вихід з комсомолу закрити шлях до відповідальної керівної посади з доброю заплаатою. Навіть з цього розумінні я матеріально приречений до кінця життя на сто карбованців зарплатні.

Та в основному мною рухає інстинкт самозбереження, духового самозбереження. Я не бажаю розпливатися в масі безмовно покірливих «козенят». Часом духовна певність варта більше, ніж власне життя. Я прошу відпустити мене з Советського Союзу, бо для мене довколишні обставини чужі, навіть ворожі. Я ніколи не примирюся з советським громадянством. Я думаю, що Советський Союз досить сильна держава, щоб дозволити собі відпустити мене. Тим більше, що закони Советського Союзу передбачають можливість виїзду тих, що бажають. Я цілком певний у дотриманні цих законів, і саме цією певністю можна пояснити моє рішення подати прохання про виїзд офіційним порядком.

Березень 1971-го року
Дзюба Юрій Володимирович
Харків 51,
Клочковська вулиця 346а,
квартира 16.

Голодівка у Мюнхені

Це було в дні 2-5 серпня 1974 р. в найгарячіший час цього літа, коли термометер вказував понад 30° Цельсія. Розпечене каміння якби збільшувало слепу й усі ховалися в тінь та повно було людей по каварнях при мороженому.

В такий час дивилися прохожі біля ратуша Мюнхену на дванадцять українських студентів і студенток, що лежали на сонцем розпаленій площі а перед ними на столах

летючки й написи, за що вони голодують. Дають різними мовами знати вільному світові, що так голодує зараз в московських концтаборах Валентин Мороз проти нелюдського знущання і катування його та сотень інших політичних в'язнів лиш за це, що люблять свою батьківщину.

Прохожі пристають, з подивом глядять на молодих борців, що мають зі спраги й гарячі напухлі чи потріскані уста. Обтирають піт з лиць і рятуються дещо малими парасолями від неймовірно припікаючого сонця. Запитують деякі

чужинці чому аж таких метод боротьби приходить там і тут приміювати. Дають їм десятки летючок з поясненням хто й за що бореться там на своїй поневоленій землі, та який жорстокий окупант і як мало знає світ про того воюючого. Питають також свої, що голодуючі конкретно хочуть досягнути такою боротьбою.

Вони радо і живо відповідають втомлені голодом зі спаленими устами. Вони вірять, що

десятки, може сотні таких маніфестацій і подібних, зрушать серця міродайних чинників і відповідальних за справедливість у світі і вони виступлять за припинення знущань окупанта над невинними людьми. Вони вірять, що і їхня голодівка допоможе здубувати таран, який розіб'є ТЮРМУ НАРОДІВ.

Вони також вірять (і слушно), що голо-

дівка допоможе здубувати таран, який розіб'я ТЮРМУ НАРОДІВ.

Вони також вірять (і слушно), що голодівка їхня вплине дещо на тих земляків, які в погоні за маєтком призабули навіть рідним дітям передати рідну мову і поучити за що мусіли й чому покидати Україну і йти на еміграцію.

Ще однією особливістю була група голодуючих у Мюнхені цікава. Там знайшлися студенти з різних країн вільного світу. Були зі ЗСА, Канади, Франції, Бельгії, Англії і Німеччини... Всіх їх з'єдна-

(продовження на стор. 29)

ФОНД ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Міжнародна ситуація має вплив на долю українського народу. І то в часах т.зв. миру і війни, а теж і сьогодні, в стані непевности, небезпеки та загрози для багатьох держав.

У цілому світі проходять не тільки великі озброєння, але теж інтенсивні дослідження над новою зброєю, над новою стратегією. Збройні сили завжди мали і будуть мати завдання діяти як фактор у міжнародній політиці даної держави. Сьогодні майже усі народи знаходяться у крутіжій небезпечних і непередбачених нових ліній стратегії їхніх противників чи ворогів. Оборона країни – як відомо – вимагає відповідних зусиль у всіх ділянках економії, великих фінансових засобів і психологічного приготування в усіх секторах суспільного життя.

Нашою працею серед чужинців у багатьох країнах світу ми здобули велике число чужинців, які стали нашими політичними приятелями, але ще більше треба зробити. Майбутні місяці чи недалекі роки можуть принести зміни, у яких до круга заінтересувань вирішальних держав буде належати незалежна Українська Держава, поруч націй, нині переходно підкорених чи залежних від московської імперії.

Історичний досвід показує, що в минулому, коли царська Росія а нині СРСР знаходилися у загрозовій ситуації, або передбачували воєнні конфлікти, завжди здушували, навіть найменше, національні рухи: так було у 19-му столітті, так було і перед першою, і другою світовими війнами, так є і сьогодні.

Сьогодні наступ на національне життя України ведеться всіма силами московської імперії. На допомогу національній боротьбі в Україні мусить включитися всіма можливими силами українська еміграція. Разом з маніфестаціями потрібно вже від тепер запланувати і впровадити нову стратегію оборони України, поставлену на високому рівні. Нам треба не тільки відчувати у нашому серці державний рівень думання, але і діяти державницькими методами й засобами всюди і у всіх секторах міжнародних взаємин.

Ми вже маємо покоління, в якому не мало молодих знавців модерної політичної дії. Вони на загал обзнайомлені із питаннями тактики із різними можливостями для досягнення нашої мети. І ми всі нині свідомі, що на нас лежить не тільки обов'язок допомогти Україні, але і відповідальність за її майбутнє. Почуття відповідальності вимагає уважного, широкого планування нашої акції; тільки тоді, коли матимемо план складений знавцями кожної ділянки національної революції, зможемо оминати фатального стану нації, яка в усіх майже випадках нової історії була замало приготувана до вирішальних політичних дій, і отже не досягнула найвищої мети, тобто власної, самостійної національної Держави. Історія України, це історія невикористаних можливостей.

Великі завдання, що їх видвигає стратегія оборони України вимагають від усіх нас поважних фондів. Для здійснення запланованих цілей створено Фонд Оборони України. Фонд Оборони України проголошено на 2-ому Світовому З'їзді Українського Визвольного Фронту, незламним борцем за волю України, Головою Проводу ОУН, Я. Стецьком. Був би це великий сором, як би з браку фондів не мали ми змоги активно включитися в боротьбу, а тільки пасивно дізнаватися про вбивства, ув'язнення на довгі роки серед страждань і мук наших найкращих людей, про безоглядну і страшну советизацію-русифікацію України та переселювання мас молодих людей на терени далекої півночі. При цьому треба зважити і те, що під час воєнного конфлікту українські землі можуть зазнати ще більшого ніж у попередніх війнах знищення і отже на відбудову багатьох ділянок українського національного життя потрібно буде великих фондів. Так отже, завдання, для яких створено Фонд Оборони України, численні, вони вимагають багато праці, ініціативи і вкладку відповідних грошових засобів. За найважливіші пляни несе відповідальність вся наша еміграція, бо вони відносяться до нашого бути чи не бути. З тієї причини Фонд Оборони України має популярну назву мільйонного фонду.

З уваги на те, що з дефініції національної революції у наукових працях українська національна революція уже почалася, найголовнішим завданням ФОРУ є забезпечити крайову боротьбу всіма можливими засобами в часі миру, війни та в усяких міжнародних ситуаціях. Отже мусимо опрацювати стратегію боротьби на найвищому рівні в усіх можливих випадках.

Маємо широко зорганізувати зовнішньо-політичну, в тому дипломатичну, діяльність, впливати на вирішальні політичні чинники, опрацювати документацію для міжнародних організацій, спланувати і викласти стратегію політичних акцій і їх координації.

Потрібно інформацій з різних ділянок для визначних осіб, міжнародних з'їздів, своїх і чужих радіомовлень, статей в чужинецькій пресі і т.д. Належить провадити боротьбу проти ворожої інфільтрації, деструктивних впливів та саботажних акцій ворога проти української еміграції та протидіяти таким же починам серед чужинецьких політичних лідерів, проти національної революції і її мети, тобто Української Держави.

Треба створити Інститут Оборони України на фаховому і науковому рівні, з участю знавців поодиноких ділянок, як напр. економічної, мілітарної, політичної та інших.

Негайно почати й посилювати та втримувати дипломатичні зв'язки. Провести студії над найновішими засобами ворожої стратегії для побороювання національних революцій та найбільш доцільної оборони і протинаступу власних революційних сил.

Мати на увазі, що не всі можливості політичної матеріальної допомоги воюючій Україні для всіх засобів революції, боротьби і здоров'я борців нами використані і для цього теж потрібно фондів.

Конечно треба давати стипендії для студій дипломатичних, полі-

тичних, стратегічних наук та інших ділянок, що мають відношення до української національної революції.

Провести основні студії для втримання досягнень революції у виді національної держави, для забезпечення тривкості держави, її стабільності і обороноздатності.

Ось це неповний перелік важливіших завдань та можливостей, що їх треба використати нашим людям для перемоги над потужним ворогом – московською імперією. Успішне здійснення плану Фонду Оборони України стане доказом нашої сили! Ніхто не вимагає, щоб ми дорівнювали силою державним народам, але посилена діяльність нашої еміграції стане поважним чинником для оцінки сили української нації!

Не можемо жити далі з опінією «великого немови», якого не стати на справжню і вирішальну боротьбу і допомогу Україні.

ЮТН

Звернення Дослідного Інституту УКРАЇНИКА(Д.І.У.)

Ми вже повідомляли раніше що однією із головних цілей Інституту є уможливити українським студентам і молодим професіоналістам, і всім зацікавленим, примінення їхніх професійних і наукових вмілостей в систематичній праці в ділянці УКРАЇНИКИ.

Згідно з цим пляном Інститут відкрив спеціальний архів праць на теми зв'язані з українською проблематикою (історія, політика, культура, і.т.д.) з метою їх послідовної публікації в журналах або у формі монографій. Тому закликаємо всіх зацікавлених українських студентів і професіоналістів висилати до архіву «УКРАЇНИКИ» свої есеї, розвідки, праці, тощо, на вище окреслену тематику.

Кожна надіслана праця буде окремо розглянена видавничою комісією Інституту, і якщо виповнить тематичні і якістеві вимоги Інституту буде опублікована за письмовою згодою і договоренням з її автором.

Дирекція Д.І.У.
Ucrainica Research Institute
83 Christie Street
Toronto, Ont. M6G 3V1
Canada

**ЧИТАЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
ТА РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ**

«ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ»

(продовження з стор. 26)

ла спільна думка боротися за краще українського народу, за визволення катованих від окупанта. Вони розуміли найкраще боротьбу і дали примір іншим. Честь їм!

Е. Рен

Заповіт Крутів та сучасне покоління Борців за права українського народу

(доповідь виголошена на студентському панелі з нагоди свята Крут)

Ігор Мірчук

Коли у чорну годину існування Української Держави Уряд Української Центральної Ради не зміг організувати відповідного війська для боротьби з московсько-більшевицьким наїздником, українська університетська і гімназійна молодь Києва, не вагаючись, зголосила свої сили до диспозиції народу. Добровільно покладений на себе обов'язок відстояти ново-проголошену самостійність рідної держави вони виконали за звичаєм лицарської честі. В аннали історії, ці сміливці ввійшли під спільною назвою «крутянців», за залізничною станцією на якій не змогли спинити муравйовських зайд. Але їхній чин говорить не тільки про трагедію події: Крути це мов символ всевідроджуючого бажання по-неволеній нації до повноцінного життя.

У цьому відношенні, Крути нашого народу «вічне бойовисько», за словами поета Б.І. Антонича. Бо не була це тільки юнацька очайдушність, яка привела цих молодців до рішення зустрітись на полі бою з переважаючим числом ворогом, але завзяття перебороти людську безпорадність в обличчі несприятливих обставин, вийти із зачарованого кола, яким є трагічне положення українського народу. Мабуть, ці молоді студенти хотіли своїм чином пробити кригу пасивності народу до долі своєї Батьківщини.

Це прагнення молоді своєю динамічністю розбудити нарід із летаргії національного збайдужіння стало своєрідною силою у житті українського народу у цій найновішій добі нашої історії. Покоління синів і дочок, учасників визвольних змагань, підняло, у хвилині, коли почав тонути у морі відчаю, який виявлявся у всякому роді радянофільства та польонофільства, прапор безкомпромісової боротьби за самостійну соборну Українську Державу.

А найновіше покоління, плеяда шестидесятників, творчою і громадською дією, як громом, вдарило по совісті народу щодо обов'язку бути перш за все українцем-українкою і жити Україною, навіть у найбільш хитких обставинах. Відклик до філософічного обґрунтування своїх ідей служить у першій мірі намагання викристалізувати і закріпити у народі національний світогляд, який збереже у народі дух героїчних предків, мимо найзавзятіших спроб ворога стерти національне обличчя нашого народу. Відкидаючи шаблонність соцреалізму, яким московський окупант намагається вирощувати новітнього яничара, «советський народ», викриваючи пустоту нових радянських «звичаїв» і «традицій»; та засуджуючи нищення українських традиційних структур колективізацією, колоніального типу індустріалізацією і масовими переселюваннями, це нове покоління підносить на п'єдестал внішніх ідеалів людства цінності, виплекані народом впродовж історії. Перед їхніми очима завжди візія собору – духа, який підсумовує націю, усі її надії, болі, прагнення боротьби. Їхня дія це вияв бажання нації, яку хоче знівелювати ворог спотворюванням душі народу, зберегти найціннішу часть пред-

ківської спадщини, щоб вселюдські ідеали славних предків – ідеали Бога, волі, гідності і права – ушляхетнювали нарід і зберегли у ньому примат духа, без якого людина стає звірем, а нарід худобою.

Це не є звичайне романтичне звеличування минулого, окреслення яким московський «ревізор» прагне обезцінити їхню творчість, але прямикування вперед через злуну із предками, які, за словами Є. Сверстюка, «вибудували свій Собор – як естафету духа, як найвищу вежу, що має сторожувати безпереривність духа – голос предків і заповіт нащадкам, які не мають права зректися і запродатись чужим богам, не сміють опуститися нижче вираженого в Соборі ідеалу людини.»

Взагалі їхня поява це доказ невмирущости духа, безпереривности тої естафети, доказ того, що жодна боротьба народу, хоч і ведена в умовинах таврованих т.зв. реалістами, як «безнадійні», не зайва, бо тільки на ґрунті героїчності зростає у нових поколіннях народу наснага здійснити давні мрії долі і справедливости Україні. В однім вірші В. Симоненко висловлюється так:

*Зі мною говорять могили
Устами колишніх людей,
І їх нерозтрачені сили
Пливають до моїх грудей.
О земле жорстока і мила,
Ковтнула ти їхні дні –
Усе, що вони любили,
Віддай долюбить мені!
Усе, що вони не домріяли
У чорному гвалті боїв,
Хай клетотом і зав'язми
Ввірється в думки мої!*

Велике розуміння ваги хвилини виявили юні крутянці, як рішили, всупереч модного тоді безнаціональному соціалізму, поставити за своє знам'я ідею нації і посвятитись цьому ідеалові – всеціло. Ідея нації і обов'язки людини супроти своєї нації лягли в основу мислення шестидесятників, які поставили на себе завдання відродити українську людину. Пише І. Дзюба: «Найвищий обов'язок людини – належати людству. Але належати людству можна тільки через націю, через свій народ». А В. Мороз, наголошуючи імператив одержимости ідеєю нації у житті народу, рівнож підкреслює необхідність героїчної дії в ім'я нації. Скільки ж тут віри у перемогу правди, віри в те, що на прикладі їхнього героїчного чину виховуватиметься народ, як в це напевно вірили і крутянці. Вони ж бо свідомі, що, як писав В. Симоненко, у московських можновладців лиш одна турбота чола оре: «А що як в мудрі папарові гори раптово влучить іскорка вогню?!»

У своєму слові над могилою похованих крутянів у Києві, письменниця Л. Старицька-Черняхівська сказала: «Діти України, старші і молоді, ця могила – наш храм. Минуть роки, десятки років, століття – пам'ять про юнаків-героїв не згине во вік. Вона світитиме не тільки українцям, але усім Богом обраним людям, що покладають життя своє в ім'я ідеї, в ім'я брата свого. ...Для нас могила ця лишиться на віки полум'ям віри, вона дала нам незабутнє минуле.»

10-ліття української щадничо-позичкової спілки «ПЕВНІСТЬ» в Чикаго, ЗСА

Десять років тому в місяці січні 1964 р. стейтові власті переводили провірку існуючої ощадностевої спілки, створеної польською етнічною групою, що приміщувалася в неіснуючому вже будинку при вулиці Вестерн. Провірна фінансових операцій спілки виказала вже вдруге не тільки постійний спадок, а також певні неясні й ризиковні інвестиції, які довели спілку в дуже небезпечний стан. Стейтові власті побачили проблему катастрофального стану й рішили, що поліпшення цього могло б наступити тоді, коли керівництво інституції було б передане в активній етнічній групі, яка могла б не тільки забезпечити ріст вкладів, але також могла б успішно й фахово поставити її на належний рівень.

Вибір стейтових властей впав на українську групу, яка в багатьох випадках виказала свою динаміку та фаховість у різній громадській і господарській діяльності.

Через свого представника стейтові власті наві'язали контакт із д-ром Юліаном Кулясом, який розбудовував тоді свою адвокатську практику. Він зразу став ентузіастом цієї справи та рішив шукати бази, на яку можна було б опертися в тяжких початках організації. При кінці місяця січня 1964 р. відбулося перше засідання громадян-ініціаторів, заінтересованих справою спілки. Присутні на цьому засіданні, яке відбулося в домі Осередку СУМА ім. М. Павлушкова, були представники організацій Українського Визвольного Фронту. Рішено перебрати спілку після одержання докладніших інформацій про її стан. Д-р Юліан Куляс сконтактувався із стейтовими властями та з фірмою, що переводила провірку спілки, й вирішено, що представник цієї фірми зустрінеться з нашими представниками для вияснення різних справ, зв'язаних із перебранням спілки. На зустрічі, крім д-ра Куляса, були ще пп. Мирон Луцан, Юліан Кавка, Михайло Трощук і д-р Роман Кобилицький. Головною передумовою перебрання спілки була вимога стейтових властей вложити до спілки щонайменше 300.000 доларів, щоб забезпечити її далі існування у випадку надмірного вибирання капіталу членами.

Дальші наради наших організацій і переговори із стейтовими властями довели до постанови це діло завершити. Ініціативний комітет звернувся із закликом до української громади про грошові депозити, потрібні як перший крок до правного завершення перебрання спілки.

Треба було подивляти ентузіазм та одушевлення, з яким було прийнято проєкт і план владної фінансової інституції більшістю свідомих громадян. Впливи капіталу надходили швидким темпом, і спеціально створенеkonto на цю ціль зростало кожної години. Канцелярії дому СУМА та адвоката д-ра Ю. Куляса стали тимчасом центральним місцем, де наші люди складали гроші не тільки звичайне поквитування, а то часом і на саме довір'я.

І сталося те, в що вірили ініціатори та прихильники творення спілки.

У вимаганім реченці потрібний капітал стояв до диспозиції!

Після наради з попередньою дирекцією спілки рішено скликати Надзвичайні Загальні Збори і дати до дирекції більшість наших членів, щоб забезпечити повну контролю. Тоді то, 25 лютого 1964 р., вибрано наступних директорів-українців: Юліян Куляс, Роман Кобилецький, Юліян Кавка, Петро Гуцал, Василь Голод, Михайло Марчук.

У складі дирекції ще остали 3 попередні директори, які згодом кожного року були по одному заступлені українцями. Два роки пізніше всі члени дирекції були українці, й персональний її склад був такий: Юліян Куляс (президент), Роман Кобилецький, Василь Голод, Юліян Кавка, Іван Пелеш, Мирон Лушак, Михайло Марчук, Петро Семків, Степан Голяш.

Дирекція Спілки «Певність» і Контрольна Комісія.

Сидять (зліва): В. Голод, Р. Кобилецький, Ю. Куляс, П. Семків, Ю. Кавка. Стоять (зліва): С. Голяш, Ю. Верещак, М. Гриневич, Я. Загородний, М. Сорока, М. Марчук, М. Лушак, В. Семків.

Урядовання першого дня — 26 лютого 1964р. — перебрали тимчасово секретар спілки Василь Голод і Мирон Лушак. Крім того, працював ще її попередній урядовець п. Дрос. Як і було передбачено, перший день урядовання приніс тільки вибирання грошей з конт і майже ніяких нових вкладів. Втративши довір'я до інституції, більшість попередніх членів забирала гроші та вповні ліквідувала свої конта. Але, побачивши що спілка виплачує всі гроші без ніяких перешкод, кількість членів, що вибирали свої гроші кожного наступного дня маліла, а вкортці почали надходити вкладни. Кількість членів-українців почала щоденно збільшатися, приносячи новий капітал, і це дефінітивно затримало тенденцію спаду й започаткувало постійний динамічний розвиток спілки.

Слід також згадати, що крім вимаганого вкладового капіталу треба було забезпечити спільці резерву, на яку члени дирекції та прихильники зложили 30.000 доларів, що їх згодом спілка сплатила із своїх прибутків.

На постійного працівника спілки заангажовано досвідченого фінансового фахівця, проф. Павла Бабяка, який покинув заслужену вже пенсію і прийшов виручати спілку в її початкових труднощах. Під його вмілим керівництвом та при повній безінтересовній посвяті ради директорів спілка досягнула понад мільйон доларів вже в місяці грудні 1964 р.

Тому, що спілка не мала федерального забезпечення на вклади, а як передумову цього уряд вимагав мінімум одного мільйона майна, дирекція зробила негайно заходи, щоб таке забезпечення одержати. Щоб наша аплікація в цій справі була одобрена в Вашингтоні, нав'язано контакт із сенатором стеїту Ілліной, п. Сагласом, дуже впливною особою. І він сам багато допоміг своїми порадами. По кількох поїздках президента спілки до Вашингтону, де представлено дуже добрий фінансовий стан і ріст нашої інституції, — аплікація була вкінці вирішена в нашу користь. Спілка одержала федеральне забезпечення і цим вилімінувала останню проблему, що могла заважити як від'ємний фактор на дальшому рості спілки.

Варто ще згадати та подякувати тим нашим членам, що в час оформлювання аплікації про федеральне забезпечення вложили до спілки суму понад 65.000 доларів, щоб підбудувати висоту резервового фонду, що було вимогою федеральної забезпеченової агенції. Ця сума була в кількох роках повернена нашим членам в цілості.

Після упорядкування спілки організаційно, приступлено до розв'язання проблема приміщення, яке було потрібне негайно, бо фінансові операції та число членів скоро зростали. Для цього закуплено сусідній дім з площею і негайно приступлено до будови модерного будинку.

У листопаді 1966 р. відбулося урочисте відкриття нових бюр. А врочисте благословення українськими священиками обох віровизнань відбулося 27 листопада того ж самого року, в приявності багатьох членів і українських громадян з їхніми родинами. Після благословення було прийняття в домі СУМА, на якому вітали спілку з її успіхом представники місцевих організацій.

Нове, модерне приміщення, федеральне забезпечення, солідна обслуга членів і постійні дотації спілки на громадські цілі стали стимулом для громади для збільшення рядів членства. Спілка поставила собі своїм завданням служити членству й українській громаді всеціло, і постійно та дуже солідно це завдання сповняла в практиці. Вона стала загально-громадською інституцією й гордістю цілої української громади.

Кілька років пізніше будинок показався затісним і його поширено в 1972 р. В тому ж році також заінстальовано для вигод наших членів відділ огнетривалих скринок. Із зростом дальших запотребувань дирекція рішила цей відділ розширити.

Впарі з розбудовою спілка постійно уліпшує адміністративно-господарську систему й обслугу нашого членства, використовуючи до цього найбільш модерні засоби. Вже в 1973 р. фінансові операції спілки проводилися при допоміжі обчислювальних машин, «компюторів».

Для вигоди членства в 1972 р. закуплено знову два будинки в сусідстві на поширення площі для паркування авт. В тому ж році встановлено шкляну бар'єру, яка охороняє спілку й її працівників від всілякої небезпеки.

Із зростом білансової суми зростала і доходівість спілки. Частину із своїх доходів дирекція щедро виділювала та виділює для наших українських установ. За час існування спілки виплачено на добродійні цілі понад 100.000 доларів. Крім того, резервовий фонд спілки підбудовано до суми понад 700.000 доларів. Сьогодні Спілка «Певність» у Чикаго стоїть на здоровій фінансовій базі й знаходиться в постійному рості.

Фінансовий рік спілки, що скінчився 31-го травня, знову виказав поважний зріст нашого оборотового капіталу. Як зазначено у фінансовому звіті, загальний капітал виносить майже 18 мільйонів дол. З дальшим зростом майна та доходівості спілки фінансовий вклад у розбудову українського громадського життя також буде пропорційно зростати. Гроші членства, згромаджені в нашій фінансовій установі, стають користю української спільноти. А скільки ще українського капіталу лежить у чужих фінансових установах, не приносячи жодної користі для загальної справи? Скільки чужих фінансових інституцій, що мають українських вкладників, жертвують на наші потреби? Напевно ні одна. Тому бажанням Дирекції є, щоб гроші, заощаджені українськими громадянами, були в українській установі, яка тоді мала б змогу вкладати ще більше із своїх прибутків у розбудову нашої громади.

Нехай цих кілька думок, що ще далеко не охоплюють многогранного життя спілки як громадської установи, розбудованої активом наших громадських організацій, стануть заохотою організацій, стануть заохотою для української спільноти в Чикаго й околиці ставати членами рідної фінансової установи «Певність». Тимбільше, що якість обслуги та взірцеве ведення спілки не тільки рівняється, але й перевищує в багатьох аспектах чужі установи подібного типу.

Поезія · Проза

З тюремних поезій

НЕВІДОМОГО АВТОРА

СТО ПІСЕНЬ КАЛИНИ

Українцям поза Україною присвячує

* * *

*Країна Рад... еСеРеСеР...
Совпедія... Союз... Росія...
»Вітчизна«... — все це я тепер
Відчув — і добре розумію!
Зрячим народжений — осліпну,
Чутливий — вуха затулю,
Але на коліна не стану й благоліпно
Не скажу, зненавидівши — люблю!*

* * *

*Падають листки,
Як червоні прапори,
З червоних флаштоків.
Прапори!
Скільки їх упало,
Скільки ще впаде!
Падають на людей і за людей.
Родяться сліз потоки,
Родяться революції синьоокі.
Падають листки...
Ще не висохли на землі
Сліз потоки.
Падають листки...
Роки... Віки...
Родяться революції синьоокі.*

НА ГРАНІ

Сучасні події в Україні є переломом: ламається крига жаху, що непорушно сковувала духове життя народу довгі роки.

В. Мороз

Оттава, 28.7.1974

Під час голодівки

*Животіння тільки с о б о ю, для маленької слави с в о є ї,
суетою сірих буднів і розкішних дозвіль,
в закошмарених стансах мітичних, в переливах канцон солодкавих
про мрії вишневої ночі... Дивний гул без'обличих сліпців.*

*А вихор Часу все розвіє в дим і пил,
На шлях життя розсипле — попід ноги йому одному,
ітаким, як він.*

*В пору заглади і тривоги — б'ють у дзвін. Б'ють у дзвони великі!
Доба хитається — гогоче. Онтам — на грані божевілля й смерти,
свідомо хтось з останніх сил, стає в двобій.*

*«Хтось, хто мусів загинути — ось зацілів!
Він ворухиться й навіть пручається — у останній судомі.
...й вирисовує обрис лиця.*

*І вже руку підводить. І запалими палить очима». (Є.М.)
Там — чуєте? Фінальний змаг невольника з потугою держави!
Він визвав сам — простим, коротким словом, як лицар-князь:*

«Що ж, добре. Будем битись».

*І нині перед нами реалітет життя один:
людина знову на хресті.*

*В годинах болю і тривоги — не здатися — дні, місяці, роки —
могутній подвиг духа, найвищий ступень перемоги.*

*Людина — тіло. Кудиж його діти? Понад усе, і гірш самої смерти
— фізичний біль. Фізичний біль щодень, щоніч...*

Лиш він один конкретний. Немає захисту ніде, полегші.

Жах вбиває духа...

*Не впасти! Розкрити пекло камери в тюрмі,
і зпоза ґрат свідчити перед світом своїм пером,
своїм життям на муках, у голоді до смерти —
не дано всім, лиш вибранцям для жертви.*

Він вибрав сам себе.

*І бачить світ поставу-чин. Глагол життя народу на шляху Історії.
Надлюдську міць на зламі криги жаху*

— — —

*Не сам. Я бачу вас багато з ним, і перед ним — і ще після,
в бою за «бути чи не бути».*

*А зброя — біль. А щит — одне мовчання, щодень що ночі,
в голоді до смерти. Не зчислити й не знати всіх імен...
Тільки нам не мовчати!*

— — —

*Всі з ним сьогодні думкою і серцем. Чи чує нас іздалеку?..
Привіт — наш голод, біль, слова — і сум знесилля, і запалі очі.
В годину скрути і тривоги кладем долоні на його чолі —
щодень, що ночі, завжди — і повік.*

— — —

О, люди людяні на світі — бийте в дзвін!

Бийте в дзвони великі!!

*Щоб почули сліпці,
щоб почули чужі,
і байдужі, далекі... свої...
І відчужені,
в кригу забиті!*

Марта Чиж

ГОСПОДИ, НАМ ВІРИ ТРЕБА!

(На мотив «молитви» Богдана І. Антонича)

Присвячую дорогій вчительці дир. Ярославі Прус.

Боже, чи Ти знаєш, як нам віри треба!

*Коли на нас падають вогненні кулі злоби,
коли один за одним відходять приятелі в вічність,
коли, оглянувшись, хвилено здається, що ти сам,
коли в якусь мить видається нам, що усе вже пропало,
коли серед спокійного дня приходить на нас буря несправедливості,
коли бачимо, які ми малі перед величчю тих, що боряться в Україні,*

коли осатанілі язики брудом нас обкидають,
коли наплюжиться все, що для нас найдорожче,
коли серед приязні хочеться вмішати неприязнь,
коли зрада стає зброєю слабодухів,
коли біль наші душі розпанахує,
чи Ти знаєш, скільки нам віри треба?

Більше, як насушного, черствого хліба,
бо він кормить наше тіло, але не душу.

Господи, нам віри треба,
для того, щоб твердою крицею стали ми перед хвилями ворожими,
для того, щоб полум'яні слова Правди Святої могли стати твердо
перед злобою ворогів,
для того, щоб ми, немічні невідьники землі, стали велетнями волі,
для того, щоб славно обороняли все, що істинне і святе.

Чи Ти знаєш нашу тугу ввиш, до неба, —
ця туга, що продирається в кожній хвилині,
За нашим, не нашим Рідним Краєм,
за те, що серед пустині духу блукаємо, шукаючи світла,
за те, що не один Каїн Авеля каменем вбиває
за те, що світ наче забув нас,
за те, що видається нам даремне шукання шляху між сотнями вказа-
них тюремних шляхів?

Як тяжить щоденщини колиба.

Ця колиба, в якій ми пірнули глибоко,
ця колиба, що видається нам тяжким ланцюгом,
ця колиба, що душить кожний прояв нашої активності, —

Як треба усміху Твого

щоб Він осяяв нас надією перемоги Правди над злом,

Як радості серцям,

щоб радістю ми розвеселили наші уми духовною поновкою,

Як оборони від усього злого,

що з кожного закутка, на кожному перехреснім роздоріжжю чигає на нас,

Як соняшної віри треба нам.

Віри соняшної, щоб давала нам постійно новий живчик свіжої сили,
напаги іти все рівним шляхом, окресленим Правдою прадідів великих.

Як блакитної квітки надії,

що злучившись з жовтими соняшниками нашої Батьківщини, сяла б
на всі сторони світу,

Як великої правди — сонця уночі,

щоб освітлював нам дорогу серед темряви ворожих днів,

Як золотої рівноваги дійсності і мрії

щоб в рівновазі дійсністю стала мрія наша,

за яку проливаємо кров та посвячуємо свій труд,

Як гармонії душі.

Щоб у цій гармонії ми досягнули досконалість,
що веде до Правди вічної.

Боже, нам Об'єднання треба знову,

щоб вірили невіруючі,

щоб перед маєстатом Обличчя Твого впали навколішки всі народи

щоб перед Величністю Твоею грішники злобні щезли з лиця землі

щоб борців за Правду не мучили, не карали.

Нас січуть осінні сумні дощі.

Сумні дощі сумніву,

що тривожать душі віруючі на шляху перемоги Правди Твої.

Хай почуємо ми Полум'яну Мову,

мову звернену до нас з окликом »Все вперед, Я з вами, діти Мої!«

В палаючій куші,

де б щезли на віки вічні всі зла землі. Амінь!

Микола Шафвал

Сумні акорди з Югославії

САМ З ТУГОЮ

І ніч кришталево ясна,
і зорі перлами блищать,
і навіть соловейко пісню співа...

А я?

Сам сиджу в гаю,
Біля мене нікого нема,
Лиш вітер жовте листя зриває,
По мені, по землі розсипа.

Тиша

Десь люди співають,
Вино, горілку випивають
Та навіть і сміються...

А я?

Рукою серце притискаю, і, мов, легкий тягар —
Здається...

Сам.

Лиш вітер зів'яле листя зрива:
По мені, по землі розсипа.
Я його, золотого, в болоті бачу,
Квіти запахні до бруду пригнічені
Плачуть...

І я любив — з мене сміялись,
Серце дарував — його не хотіли,
Руки простягав, благав —
З мене сміялись, горділи...
Сам.

І сльоза з ока покотилась,
Серце болюче ще більш стиснулось,
Може би мила сльозу повтирала?...
Та її нема!
Тиша.
Сам.

Лиш вітер листя зриває,
На мене його розсипає,
Немов й мене закрити хоче.
Сам.
Серед темної ночі...

Іван Герич

УВАГА!

УВАГА!

»АВАНГАРД« ДІЙШОВ ТІЛЬКИ ДО ПОЛОВИНИ 1974 РОКУ І ПРИПИНИВ НА ПІВ РОКУ СВОЮ ПОЯВУ. СПРАВА В ТОМУ, ЩО ТІЛЬКИ ОДНА ТРЕТЯ НАЛЕЖНИХ ВПЛИВІВ ПРИЙШЛА НА ПРОТЯЗІ ПОЛОВИНИ РОКУ. ЩОЙНО З ПОЧАТКОМ 1975 РОКУ ПРИСТУПЛЕНО ДО ДАЛЬШОГО ВИПУСКУ. ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, ЯКІ МАЛИ ВИРІВНЯНУ ПЕРЕДПЛАТУ ПО КІНЕЦЬ РОКУ ПЕРЕНОСИТЬСЯ ВПЛАТУ НА ДАЛЬШОГО ПІВ РОКУ. ТАК, ЩО НІХТО НА ТОМУ НЕ ВТРАТИТЬ. РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА ПІДВИЩЕНА ТАКОЖ ДО ТОГО РІВНЯ, ЩО Й »КРИЛАТІ«, А ПООДИНОКІ ЧИСЛА ПОДВІЙНО, ЯК »КРИЛАТІ«.

Д-р Святомир М. ФОСТУН

МАРКО ЧЕРЕМШИНА

Український письменник Марко Черемшина (справжнє прізвище – Іван Юрійович Семанюк) народився 13-го червня 1874 року в селі Кобаках, косівського повіту (тепер косівського району, Івано-Франківської області).

Змалечку Івась був хворобливий та виявляв велику охоту до книжок. Виростав він під опікою свого дідуся й бабусі, серед чару прекрасної карпатської природи, і спомини про цей дитячий період життя залишилися в письменника на все життя. «...Я пропадав за дідом, – писав пізніше письменник, – за його казками та співанками, та грою на флюїрі, та за тими бадіками й вуйками, що в діда ночували і в гості повертали, і так красно та весело й любо набувались, красну бесіду мали...» Як Івась закінчив сільську школу, батько, не зважаючи на скрутне матеріальне положення, послав його вчитися до польської гімназії в Коломиї.

Навчання в гімназії велося польською мовою, якої Івась не знав. Студенти і вчителі ставилися до «хлопського сина» зневажливо і з погордою, так само, як вони ставилися й до інших селянських синів. Івась учився добре і скоро став одним із передових студен-

тів, але це не змешило, ані не злагіднило погорди і зневаги до нього зі сторони польського гімназійного середовища. Крім звичайного навчання, Івась багато читав і поглиблював своє знання та доволі основно обзнайомився з українською літературою. Велике враження на нього зробили твори Івана Франка, Шевченка, Мирного й Гоголя. Захоплювався він Гомером, Шекспіром, Шіллером, Словацьким і цікавився тодішніми періодиками – «Життям і словом», «Зорею», «Дзвінком» та «Буковиною».

Вже в самих початках свого гімназійного навчання Івась Семанюк пробував писати власні вірші, а в 1895 році часопис «Буковина» надрукував перше оповідання молодого Івана Семанюка, під псевдом «Марко Черемшина». Цей псевдонім так і залишився літературним псевдонімом Івана Семанюка.

Закінчивши гімназію, Іван Семанюк мав намір вступити на медичний факультет Віденського університету, однак студійна оплата була йому не під силу й тому він поступив на правичі студії того ж університету, хоч право його особливо не цікавило. «Права я вчився у Відні для хліба», – писав Семанюк, – а найбільше я цікавився літературою». І справді, він цікавився класичною літературою, читав із захопленням сучасну йому українську, польську, й німецьку літературу та виявляв зацікавлення напрямними тодішньої модерністичної літератури. Робив переклади творів західно-європейських письменників, займався літературно-критичною діяльністю і співпрацював у часописах та журналах. Молодого студента цікавило також і суспільно-громадське життя, тож він став членом студентського товариства «Січ» у Відні, а також і членом товариства «Поступ».

Пам'ятною подією в житті письменника була його зустріч з Іваном Франком. За порадою Франка Іван Семанюк покинув писати поезії у прозі й почав писати реалістичні новелі. Йдучи за порадою Франка, «щоб повернути до мужиків», Черемшина опублікував у 1899 році в «Літературно-Науковому Віснику» картини з гуцульського життя – «Святий Миколай у гарті» й «Хіба даруймо воду» – а вже в найближчих наступних роках часописи й журнали почали друкувати його новелі: «Злодія зловили», «Раз мати родила», «Основини», «Більмо», «Лік», «Бабин хід». У 1901 році студентське товариство в Чернівцях «Молода Україна» випустило першу збірку новель Марка Черемшини під назвою «Карби». Ця збірка зробила письменникові широкий розголос і принесла признання його творчості.

В жовтні 1908 року Черемшина закінчив університет, а опісля ще впродовж п'яти років працював над здобуттям диплому доктора права. В 1906-1912 роках він відбував адвокатську практику в м. Делятині, а в 1912 році відкрив власну адвокатську канцелярію в м. Снятині. Перші роки адвокатури зайняли письменникові максимум часу, так що у нього не було насправді ніякої змоги займатися літературною працею. Багато часу довелося письменникові віддати справі піднесення освіти серед селян Снятинщини.

Літературну творчість Марка Черемшини можна поділити на три окремі періоди. В першому належить відмітити драму «Несамовиті», оповідання «Керманич» та його поезії у прозі; в другому – його збірку

новель «Карби», а у третьому – оповідання «За мачуху молоденьку».

Спроби віршування молодого гімназиста Семанюка не зберелися. Сам він у своєму автобіографічному нарисі згадував, що «гімназистою віршував я чимало, та що ті віршування не мали ніякої стійкості, і я їх кинув у піч». Написана ним драма «Несамовиті» премії не одержала, але звернула на себе увагу тодішнього українського літературного світу. На жаль, текст тієї драми не зберігся також.

Оповідання «Керманич» є співзвучне із фолкльором й окремими творами Федьковича. У згаданому творі письменник виступив як співець гуцульського села, описуючи в романтично-фолкльорному дусі дарабарів на Черемоші.

У Відні Черемшина почав цікавитися модерністичною літературою, йдучи за тогочасною літературною модою. «Не талант панує, а мода, – писав тоді Франко. – Хто не вдягнений по останній французькій моді, той не має доступу до сальону, хто не пише в дусі Ніцше, не йде слідами Бодлера, Верлена, Ібсена, Метерлінка та Гарборга, той не письменник, не вартий доброго слова».*

Йдучи за порадою Франка, який зробив на молодого студента проголошуюче враження («Я дивився на Франка, як на сонце, від якого меркнуть зорі»**), Черемшина стає на шлях реалізму в своїй письменницькій творчості, а його збірка новель «Карби» характеризує образно соціальний стан гуцульського села. «Коли ви цікаві на людські злидні, на буденне життя бідного гуцула, на той страшний трагізм, який розгортається щодня і в хлопській хаті, і в хлопській душі..., коли вас усе те займає, то візьміть і прочитайте Семанюкові нариси. А побачите там гуцульське життя, й гуцульську душу, його дрібку радощів і море горя, його погляди, вірування, забобони» – писав про збірку «Карби» тогочасний літературний критик М. Лозинський.

Черемшину можна назвати поетом туги. Він висловлює свою творчість тужливими ліричними тирадами, базуючи їх на народній поетичній символіці. «У пригорщі брав би тото зелене село, леліав би як дрібненьку запашну отаву, гладив би, як паву... Дивіть, хитається межі горами, гей дубова колиска у віночку, чічки розкидає... Хотів би тоті чічки позбирати, вітрові не дати, в садочку посадити... А хоч би позліткою золотити, не повеселіють. А хоч би їх росую росити, не покрасніють, лиш би їх до серця тудити, лиш би ними серце кривавити...»

Надруковані в «Літературно-Науковому Віднику» й у «Буковині» Семанюкові новелі поставили його побіч тогочасних західноукраїнських прозаїків – Кобилянської, Мартовича і Стефаніка. Твори Черемшини стали відомі й на східноукраїнських землях, і їх похвалила Леся Українка: «Гарно хлопець пише, дуже цікаві оповідання».

В 1914-1919 роках письменник створив цикл новель п.н. «Село за війни», в якому описав жажливі страждання гуцульського села в часі воєнної хуртовини, коли горами прокочувалися страхітливі фронти. «Не тото буря, що ліса не скорчувала, не тото кішня, що коси не вищербила, не тото бійка, що душі не згубила, але тото битва,

що горами мече, але різня, що кервою дебри мулить, але тото баталія, що в один мах людей в шуки складає... Цикл новел «Село за війни» має їх вісім: «Село потерпає», «Перші стріли», «Поменник», «Бодай їм путь пропала», «Зрадник», «Після бою», «Йордан» і «Село вигибає». Ця остання новела з вищезгаданого циклу є одним із найсильніших психологічно-вражаючих творів письменника.

«...Вже нема села, лиш цвинтар. Край цвинтаря трупарня, під високою пелехатою смеречиною схована... Нема села, лиш цвинтар, а край цвинтаря одноока трупарня деб'я лише на морозі... Так описував письменник страхотливі наслідки жорстокої війни. Новела «Село вигибає» вражає похмурністю і трагізмом, розкриттям потрясаючих психологічних переживань і тужливим криком про загибель прекрасного гуцульського села у висліді воєнної хуртовини.

Повоєнні новелі письменника групуються знову в окремому циклі під умовною назвою «Парасочка». До цього циклу зараховуються такі новелі: «Парасочка», «Козак», «Інвалідка», «За мачуху молоденьку», «Зарікайся мід-горівку пити», «Марічку головка болить» і «Парубочка справа». В тих новелях письменник засереджує свою увагу на питання морально-побутового характеру. Національна справа також не була байдужа письменникові, й він «тотій Україні» присвячував багато уваги у своїх творах. Говорить письменник про Україну в своєму прекрасному оповіданні-новелі «Туга» так:

«Заржав кінь у лісі, а я минаюся. Беру, каже, свій кріс та свого коня, може борше тоту Уктайну виборемо. А як я коня закосичила та й чорну гриву плела заплітками, то він присягався, що не на війну, а на весілля їде.

– А яка, – питаю, – буде тота Україна?

А він схопився у стременах срібних та й каже: всі гори-долини та й полонини, як земля вширшки, як небо ввишки. Та й дусив мене, обіймаючи. Ввесь ліс замаївся, всі гори порозштрикалися.

А він верг на мене пав'ячий вінчук та й битим гостинцем конем заграв. А за ним хлопці, сама охота, самі молодці, легіні грешні, як ліс молоденький. А село каже: та наша сила, наша надія, то наші стрільці, а напередовець – як Божа днинка, як сонце в жнивка.

І відлетіли, як орли сиві, як вітер з гаю, як піна бистої ріки. А я жду, сподіваючись...»***

Черемшина переживав глибоко поневолення Західньої України польською окупаційною владою й болів важким економічним положенням українського селянства, зокрема гуцулів. «Наші гуцульські гори лежать повалені і пеленають криваві голови хмарами... Чорна тирба скипілася на їх камінних ребрах... Гаряча керва сповнила їх камінні груди, а мармуровою ожеледдю зціпенила їх рани... Гори в тюрмах сонця не бачуть...» («Колядникам наука»).

Творчий шлях Черемшини завершують його твори – присвята Василю Стефаникові: «Добрий вечір, пане-брате», «Його кров», «Під осінь», «Желання» та «Стефаникові мужики». Вони були написані з нагоди відзначення 30-ліття літературної творчості Стефаника.

Іван Франко характеризував Черемшину як письменника, що захолює читача свіжістю та оригінальністю своїх новель, і відмічував, що новелі Черемшини «це гарні здобутки» української літератури. Вони внесли в українську літературу глибоке зацікавлення психологією української людини й захоплюють незвичайним багатством фолкльору та народньою говіркою Гуцульщини. В останніх роках літературної творчості письменника вже є намагання писати чистою літературною мовою, проте гуцульського діалекту йому таки не вдалося уникнути. А втім, це було майже неможливе у творчості письменника, бо тоді його твори були б утратили свою незвичайну оригінальність, згубили б багатство усної словесності, й письменник затратив би свій індивідуальний стиль, не зміг би використати художніх здобутків гуцульської словесності у своїх творах.

Коли письменника запитали, чи він збирав фолкльорний матеріал, то почули таку відповідь: «Етнографічних матеріалів не збирав, бо сам був тим матеріалом, пересякнувшу наскрізь народніми піснями та казками із самого малку. Я виріс серед співанок, казок та сопілок, вдихав їх у себе й віддихав ними».****

Марко Черемшина, як і Василь Стефаник, – співець селянської душі. Таким він увійшов до української літератури, зайнявши видатне місце в українській прозі кінця XIX й початку XX століття.

Помер 25. 4. 1927 р., на цвинтарі в Кобаках, відвідуючи гріб свого батька. Два дні пізніше поховали його в м. Снятині.

*»Літературно-Науковий Вісник«. Т.І. 1898. Стор. 62

**»Фрагмент моїх споминів« – Марко Черемшина.

***»Історія української літератури«. ТомV. Київ, 1968. Стор. 29.

****»Історія української літератури« – Вол. Радзикович. Мюнхен, 1947. Стор. 138.

ЗБІРКА НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ» В 1974 РІК

Як це вже було раніше схвалено, кожного року має проходити збірка на пресовий фонд з суміських журналів. В 1975 році припадає на «Авангард». Вкортці будуть розіслані збіркові листи до кожного Осередку і до кінця року таку збірку всюди належить перевести. Хто ще не розчислився за збірку на пресфонд «Крилаті», нехай це зробить якнайскоріше і переішле збіркові листи до Адміністрації В-ва. Чим скоріше ця збірка буде переведена і чим більш буде фондів тим краще можна буде поставити видавничу справу, щоб не потрібно було знова робити перерви у випуску.

До аналізу творів Валентина Мороза

Одною з важливих програмових частин Європейського Зимового Табору СУМ на Франкополі, як про це згадується на іншому місці, був семінар присвячений творчості Нескорених на прикладі писань Валентина Мороза. Тут подаємо вислід праці групи, під керівництвом подруги Дарки Мудрак, ЗСА, яка займалася студією «Репортажу із заповідника ім. Берії». Виследи праці інших груп подамо в наступному числі «Авангарду».

Ред.

У 1967 році перебуваючи в мордовських концтаборах написав Валентин Мороз «Репортаж із Заповідника імені Берії» в якому він описує стан життя в'язнів у тих таборах, що засуджені за «антирадянську агітацію та пропаганду». В цьому репортажі Мороз стверджує, що засудження під цією класифікацією є ніщо більше, як засудження за недотримання приписаної норми; це засудження за думку, за ідейність, за особистість. Стандартизована людина, яка свobodно не думає, є необхідна до втримування тоталітаризму СРСР і влади КДБ.

Кагебісти називають себе нащадками Сталіна. Вони до сьогоднішнього дня виконують ті самі завдання з подібною брутальністю як їм показали Єжов і Берія у 30-их роках, а саме знищення тих елементів суспільства які не допасовуються до норми, існування якої забезпечує існування безмежної влади КДБ.

На чому полягає ця норма, і як вона втримана? Знаємо, що для того, щоб втримати ситуацію в незмінному стані, треба забезпечити її від будь-яких нових впливів, а найбільшим впливом в тому випадку це нові ідеї. Тим самим всі зусилля кагебістів направлені на знищення ідеї – всіх ідейних людей. За ґратами у мордовських таборах метода проста: тяжка праця і зле, недостатнє харчування, щоб зламати людину фізично; тим самим, понижування особи морально і духовно. Кагебісти стараються вбити все людське і принизити її до рівня споживача харчів.

Такою працею занималося КДБ від часів Сталіна. Ціль їхніх зусиль, було створення суспільства «гвинтиків». Гвинтик – це шрубка, механічна частина машини, яка виконує тільки свою функцію. Це людина-автомат без власної ініціативи, якою можна маніпулювати.

Гвинтик є порожній, він відкинув усі моральні принципи, і в ньому можна все програмувати, від гніву до ентузіазму. В ньому найважливіша риса характеру – це страх.

Сталін створив тип гвинтика, і тим заморозив духовий розвиток суспільства. Він створив «рефрежератор» щоб втримати норму, де органом замороження – «Драконом» – стало КДБ, а середник замороження був жах. Процес заморожування – це стандартизація кожної хвилини життя, людської особи, мислення. Жах викликаний при вимові слова «КДБ» вистачав, щоб особа хотіла стати гвинтиком, згубитись десь у сірій масі, не виявляти своєї ідентичності. Літературна і мистецька творчість стали маскуванням певної ідеології. А ті, які не співпрацювали чи не дотримувались нормів, були покарані різними способами: вигнанням з праці, недокінченням науки, засудженням, засланням... смертю.

В цьому репортажі із «заповідника», як також і в алегоричному описі «гвинтика», Мороз порушує глибше соціальне і психологічне питання, яке надає тон оптимізму сьому творові. Мороз ставить питання, чи є можливо вічно заморожувати людську особистість; чи є можливо спинити природний розвиток людської думки?

Мороз вірить, що ні! Він говорить, що кагебісти не припускають, що ідея може самостійно зродитися в голові. Кагебісти не узглядають те, що сила Дракона існує тільки так довго доки люди своїм страхом визнають Дракона як істину. Найбільшу надію зламати силу Дракона Мороз бачить в молодому поколінню, яке є продуктом не жаху, а традиції. Це покоління дивиться з певним скептицизмом на догми своїх батьків. Мороз пише: «Але думка не стоїть на місці – і спочатку несміливо зазирає, а потім все далі заходить в заборонений простір історії, філософії, літератури. І все, що там побачить, вже розглядає з точки зору здорового глузду. І непомітно відбувається чудо: гвинтик стає людиною!»

Мороз стверджує, що соціологічно беручи, в здоровому суспільстві мусить бути вічна зміна на краще – тобто, прогрес. А прогрес приходить тільки із нової думки, нових ідей. Прогрес, це розвиток особистості, де єдність і одноманітність не є та сама річ. Тривалі і практичні результати не приходять без думки.

Далі, Мороз дивиться на стан у мордовських таборах з точки зору законності. Він специфічними прикладами доказує, що кагебісти не дотримуються жодних законів, ні Кримінального Кодексу УРСР, ні конвенції ООН. Можна припускати, що чим свідомішим стає молоде покоління, тим більше буде протиставитися такій злочинності.

На остатку дивиться Мороз з ідеологічної і моральної точки погляду. Мороз каже, що самі комуністи своїми ділами компромітують комунізм. Це тоді компромітація самої держави, яка не може довго на такій гіпокризії існувати. Мороз вірить, що люди впізнають цей злочин проти держави і проти особи.

Тим він доказує, що Советський Союз носить в собі корінь самознищення. Не надармо кінчає він свій репортаж словами: «Правда має довгі руки!»

Наука · Культура · Мистецтво

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Борис Антоненно-Давидович

Продовження

Дурний, поганий, кепський, глупий

«Сам папа римський подає своєму воїнству *дурний приклад*», — читаємо в газеті й мимоволі питаємо себе: в чому ж саме проявилась дурність папи римського, бо перед цим у тексті статті не було й слова про неї. Виявляється, автор хотів сказати, що папа римський подає *кепський*, або *поганий*, приклад, то так і треба було написати. Але автор пішов за російським зворотом *дурной пример* і механічно переніс його, злегка перелицювавши ніби на український кшталт. І вийшла така ж нісенітниця, якби хтось із росіян переклав український вислів *глупа ніч* по-російському — *глупая ночь*.

Живописний, живописно, малярський, мальовничий, мальовниче (мальовниче)

З деякого часу прикметник *живописний* і прислівник *живописно*, що походять від іменника *живопис*, майже витиснули на сторінках наших періодичних і неперіодичних видань давно відомі українські слова *малярство*, *малярський*, *мальовничий*, *мальовниче*. В одній газеті читаємо: «Випускники *живописного* (?) факультету захищають нині свої дипломні роботи»; бачимо в журналі: «Які *живописні* краєвиди над Ворсклою!»; запевняє автор белетристичного твору, що його персонаж: «Уміє *живописно* оповідати».

Слово *живопис* трапляється в українській мові: «Кинути *живопис* і естетику я й не можу й не хочу, бо це моє покликання» (А. Кримський), — але є й інше слово з цим же значенням — *малярство*: «Вчусь *малярства*, змалюю ту красу, що в небі» (І. Нечуй-Левицький); є слово й *маляр*, що становить синонім не до слова *фарбар* (*красильник*), а до *художник*: «Коли б же мені тії *малярі*, — намалювала б личенько собі» (пісня); «Великий італійський *маляр* Рафаель» (Словник за редакцією А. Кримського). Є в українській мові похідний прикметник *малярський*: «Сошенко залучив Тараса до *малярської* школи» (І. Нечуй-Левицький). Чому б не скористуватися цим прикметником для назви факультету, замість нечіткого або двозначного *живописний*, що є синонімом не тільки до прикметника *малярський*, а й до *мальо-*

вничий: «Там дуже мальовнича місцевість: дикі гори, тайга» (М. Трублаїні). Не слід забувати й про прислівник *мальовниче* (*мальовниче*): «Краї сеї хустки *мальовниче* спадали на спину й на плечі» (А. Кримський).

Не треба, звісно, забувати й слів *живописання*: «Історичним *живописанням* вони не вдовольняються» (П. Куліш), *живописати*: «Ти ж мені не даром *живописав* якусь Катрю поетичними кольорами!» (М. Старицький). Від цих слів можна творити похідні дієприкметники та прикметники.

Заключний, кінцевий, прикінцевий, остаточний

Дієслово *заключати* й похідний від нього прикметник *заключний* нерідко доводиться чути з уст і бачити на письмі: «Колгосп *заключив* договір на продаж городини»; «З досвіду минулого можна *заключити*, що до весни треба готуватися взимку»; «На *заключення* зльоту відбувся концерт»; «*Заключна* вистава театру пройшла з великим успіхом»; «У своєму *заключному* слові доповідач відповів на всі питання». Прикметник *заключний* попав навіть до наших словників, хоч дієслова *заключати* й віддієслівного іменника *заключення* там немає. Чому? Та тому, що дієслова *заключати* нема в українській мові, а прикметник *заключний* є не що інше, як калька з російського слова *заключительный*.

Яка потреба в такому калькуванні? Чи нема відомих українських відповідників, що доводиться на певні поняття позичати слова з інших мов? Ні, такі відповідники є, і ними широко користуються ті, що дбають за культуру своєї мови. Ось прикметник *кінцевий* («*Кінцеві* форми тієї еволюції». — А. Кримський; «Розмір додаткової оплати визначається залежно від *кінцевих* результатів роботи тваринників». — «Радянська Україна»); є ще прикметник *прикінцевий* («У *прикінцевій* строфі висловлена основна думка твору». — «Історія української літератури»); у деяких випадках відповідником російського прикметника *заключительный* є слово *остаточний*, наприклад: *остаточний* баланс, *остаточна* цифра («почисливши все звільна, він прочитав *остаточну* цифру без голосу». — І. Франко).

З цих прикладів бачимо, що й у наведених на початку фразях можна й треба було написати: «Колгосп *уклав* договір»; «Можна зробити *висновок*»; «На *закінчення* (наприкінці, наостанку) зльоту»; «У *кінцевому* (прикінцевому) слові».

Запущений, занедбаний, занеханий, за давненим

Прикметник *запущений*, написаний з найрізноманітнішими значеннями, усуває останнім часом з художньої літератури та публіцистики інші, більш підходящі для того чи того випадку слова, як це бачимо, наприклад, у газетній статті: «Тут *запущена* суспільна робота, немає художньої самодіяльності», хоч куди краще було б написати: «Тут *занедбано* (або *занехаяно*) суспільну роботу». Навіть у художньому творі читаємо: «Хвороба моя була *запущена*, операція перейшла важко», — хоч про хворобу треба назвати тільки — *задавлена* хвороба.

Запущеною може бути худоба в спаш, ракета на війні («Знялись серед п'ятими ракети, *запущені* з протилежного берега». — О. Гончар), якась річ, що її запустили у воду («На *запущену* принаду накидаються лини». — П. Воронько); *запущеним* (по-російському *вонзенным*) може бути щось гостре — ніж, пазури, *запущеними*, цебто довгими, відрослими, можуть бути борода, кучері («*Запущена*, як у того попа, борода». — з живих уст). Нема потреби тулити це слово й туди, де є напхвати інші, відповідніші слова, тому, коли мовиться про тяжкий стан людини, неохайний вигляд парку, саду або неприємно налаштовані справи, там краще назвати *занедбана* людина, *занеханий* садок, *занедбані* справи, ніж *запущена* людина, *запущені* справи тощо.

Здібний, здатний, зугарний

Чи слова *здібний*, *здатний*, *зугарний* є цілком тотожні, чи все ж між ними є якась значеннева різниця? Ні, це не зовсім тотожні слова. Іменник *здібність*, який виник від прикметника *здібний*, означає наявність природжених задатків якогось таланту, розумових властивостей чи нахил до якогось уміння: «Софія виявила неабиякі *здібності*» (А. Шиян). Тож і прикметник *здібний* указує на наявність у людини певних природжених властивостей: «*Здібний*, як віл до корита» (М. Номис); «*Мая* був талановитий, *здібний* і освічений юнан» (Ю. Смолич).

Іменник *здатність*, похідний від прикметника *здатний*, означає набуту властивість чи підхожість людини або речі до чогось: «Не кожен має *здатність* так прислужуватись, як він» (із живих уст). Через це й прикметник *здатний* прикладають до людини, що підо впливом тих або тих умов у житті набула певних властивостей, а не народилася з ними: «Він на таке не *здатний*» (із живих уст); «Мені ці халяви не *здатні*, бо малі» (Словник Б. Грінченка).

Близьким до *здатний* є прикметник *зугарний*: «Я не знаю, чи *зугарен* він хоч на слово: ласкаве сказати» (М. Кропивницький); «А ми доженемо. — *Зугарні!*» (П. Мирний).

Отож, треба назвати: «Ця людина визначається неабиякими математичними *здібностями*», — а не *здатностями*; «він *здатний* таке сказати», — а не *здібний*.

Злісний, зятятий

«Ніякі вмовлення й попередження не допомогли, і він став *злісним* п'яницею», — читаємо в репортерській замітці й міркуємо: чи ця людина, що *пустилась* берега, стала тільки без просипу пити, чи в неї водночас і *зіпсувалася* вдача — стала *злісна*, як то виходить, якщо вірити репортерів, бо прикметник *злісний* є, насамперед, відповідником до російського *зловный*: «Під удари вітру *злісні*, що летить над морем нив, відчинив вікно я пісні, серце пісні відчинив» (В. Сосюра). Але з дальшого читання тексту бачимо, що йдеться тут не про вдачу, а тільки про те, що п'яниця став непоправний, не піддавався ніякому впливу. На такий випадок є в українській мові слово *зятятий*: «Коли він такий *зятятий*, то й я буду *зятятий*» (Словник Б. Грінченка). Отож, і в репортерській замітці треба було написати: «став *зятяним* п'яницею».

Проте прикметник *злісний* може бути відповідником і російському *злостный*,

коли йдеться про рослину чи комах, наприклад: *злісні* шкідники, «Насіння для посіву треба цілком очистити від домішок бур'янів, особливо *злісних*» («Колгоспна виробнича енциклопедія»).

Із сказаного випливає, що не слід користуватися словом *злісний* безоглядно, а треба ставити його там, де воно буде слушне.

Значний, чималий, неабиякий (великий)

Прикметником *значний* і прислівником *значно* в сучасній українській мові та надуживають останнім часом, що вони майже витиснули інші близькі слова, тим самим збіднюючи мову. Раз у раз чуємо і читаємо: *значний* внесок, *значний* вплив, *значно* кращий, *значно* більший тощо. Замість того, щоб сказати: «Ми маємо в галузі фізкультури *значні* досягнення», точніше і краще було б: *чималі* (*неабиякі, великі*) досягнення; замість: «*Значно* краще зробити це ось як», — можна сказати: «*далеко* (або *куди, набагато*) краще».

Не слід забувати, що прикметник *значний* буває ще синонімом до слів *відомий, шанований, заслужений*: «*Значні* пани і шляхетство» (О. Стороженко), — а прислівник *значно* в деяких діалектах означає ще те ж, що й слова *помітно, видно*: «*Значно*, що господар» (Ю. Федькович).

Красивий, гарний, вродливий, красний, хороший, чудовий

Усі ці слова значеннєво дуже близькі між собою, будучи відповідниками до російських *красивый, хороший*, але дехто так уподобав слово *красивый*, що забув усі інші слова-синоніми: *красива* дівчина, хоч можна сказати й *гарна* (*вродлива, красна*) дівчина. Дехто каже: «Який *красивий* будинок!» — не замислюючись над тим, що, може, краще сказати: *гарний* (*чудовий*) будинок.

Наведемо кілька прикладів із нашої класичної літератури й фольклору: «*Гарна, як квітка гайова*» (М. Номис); «На городі верба рясна, там стояла дівка *красна*» (пісня); «Вишию лишень я йому подушку *гарну* напродиво» (І. Нечуй-Левицький); «Не родись багатий та *вродливий*, а родись при долі та *щасливий*» (М. Номис); «Хвалилася сусідам своїм молодиця: яка вона *хороша, яка білолиця*» (Я. Щоголів).

Прикметнику *красивий* народна мова надавала трохи іншого значення, ніж дехто надє йому тепер, — він указував не на саму красу, а на те, що надає людині краси: «Прибігли до його трупа, покропили цілющою водою — він зцілівсь; покропили *красивою* — то був гарний, а це ще кращий став» (Назки і прислів'я, що записав І. Манжура).

Як бачимо з цих прикладів, українська клясика й народна мова широко використовували багатство синонімів, дуже рідко вдаючись до слова *красивий*. Таких прикладів можна було б навести ще багато, не кажучи ще й про інші слова-діалектизми, наприклад: *гожий, пригожий, красовитий, ловкий, файний* («Нажуть люди, кажуть, що я *файна* дівка», — закарпатська пісня; «*Ловкий* парубок», — із живих уст на Полтавщині; «Вдовине личко *красовите*». — Марко Вовчок). Яка ж потреба збіднювати мову і, замість цієї словесної різноманітності, пересипати писаний текст та живу мову одним-однісіньким словом

КНИЖКА ПРО УКРАЇНСЬКІ ІКОНИ

Недавно появилася цінна монографія про українські ікони 12–18 сторіччя, що її написав Святослав Гординський (видавництво «Провидіння», Філадельфія, 1973). Видання багато ілюстроване — 24 кольорові і 193 чорно-білі репродукції.

Хоч про наші ікони вже нераз були друковані статті в історіях мистецтва, енциклопедіях, в мистецьких виданнях та журналах, але окремої книжки, виключно про українські ікони, досі ще не було, якщо не рахувати праці І. Свенціцького «Іконопис Галицької України XV–XVI віків» (Львів, 1928), котра сьогодні вже є великою бібліографією рідкістю.

Зацікавлення іконами, як творами мистецтва, почалося ще в минулому столітті і нині про них вже є велика література, а кожний нарід, який творив ікони, старається їх зібрати в музеях, де їм призначено почесне місце, як теж і показати їх на заграничних виставках. Зрештою, навіть і народи, які не творили ікон — як поляки й словаки — і ці збирають тепер українські ікони, вважаючи їх за «свої»...

Ікона — або образ святого, намальований у спеціальному стилі на дошці, появилася в перших століттях по Христі, але до наших часів не зберігся з них ані один примірник, про перші ікони знаємо лише з фрагментарних вісток у давніх записках. Дуже можливо, що найдавніші ікони загинули з рук іконоборців у 8–9 століттях у Візантійській імперії. Тоді то знищено було дуже багато ікон. Щойно в 10 і 11 ст. ікона починає поширюватися з Візантії на Сході Європи, а в тому і в Київській Русі.

Тут треба пригадати, що ікона є витвором духовости східного християнства, бо в західній Церкві святих представляли і в скульптурі і в малярстві, але радше в реалістичному стилі і цілком свobodно

*БОГОРОДИЦЯ,
ікона XVI. ст.
з Красова*

(ці стилі, очевидно, мінялися з епохами й модами), а не в абстрактно-містичному стилі.

Ікони малювали в більш-менш одному стилі і був навіть обрядово точно приписаний спосіб, як треба зображувати такого або іншого святого чи якусь біблійну подію. Розуміється, що і в такому наставленні — ікони відрізнялися одна від другої, залежно від мистецьких здібностей іконописця, від місцевих кольорів, льокальних уподобань і від часу. Таким чином витворилися впродовж віків окремі типи ікон — українська, російська, болгарська, грецька, сербська, румунська та інші.

Кожне національне іконописне малярство мало ще свої регіональні відміни, наприклад, у нас були Київська школа і Галицька.

Першим, історично відомим, українським славним іконописцем був Аліпій (або, як дехто пише Алімпій), чернець Києво-Печерського монастиря, який творив на переломі 11 і 12 ст. Це він, як подає літопис, прикрасив мозаїками собор Успення Богородиці у Печерській Лаврі.

Найстарша наша ікона, яка збереглася досі, це ікона Богоматері, яку в 1155 році забрав з Вишгорода князь Андрій Боголюбський і вивіз її до Володимира над Клязьмою (тому цю ікону ми називаємо «Вишгородською», а росіяни «Володимірською»); сьогодні вона в Третяківській галерії в Москві. Кажуть, що цю ікону привезли з Царгороду до Вишгорода (резиденційного міста під Києвом) в 1134 році.

РІЗДВО БОГОРОДИЦІ, ікона XVI ст., Веремін

З княжої доби Київського періоду оціліло всього 6 чи 7 ікон і вони тепер знаходяться в Москві. з Галицько-Волинської доби залишилося не більше — одна з них є у Львові, три в Києві і 2 — 3 на території Польщі.

Значно більша кількість ікон збереглася з часів 14–17 віків і то тільки на західно-українських землях, куди татари рідше нападали і де було менше воєн та руйнацій. З них, під мистецьким оглядом, найвартісніші є ті, що походять з 14 і 15 століть.

Ікони приміщували в церкві на іконостасі. Іконостаси почали розвиватися у нас від 15 ст., спершу вони були одно-ярусні, а в 17 ст. вони дійшли до багато-поверхових.

Від кінця 16 ст. закріплюється в галицькій іконі стилістичні зміни. До неї, під впливом Заходу, вплітаються поволі елементи реалізму.

БОГОРОДИЦЯ, XV-XVI ст.

В Галичині були два головні центри релігійного малярства — Перемишль і Львів. Ікони з Перемишля розходилися по великій території — галицьке Підкарпаття, Лемківщина, Пряшівщина і Закарпаття (всі ці

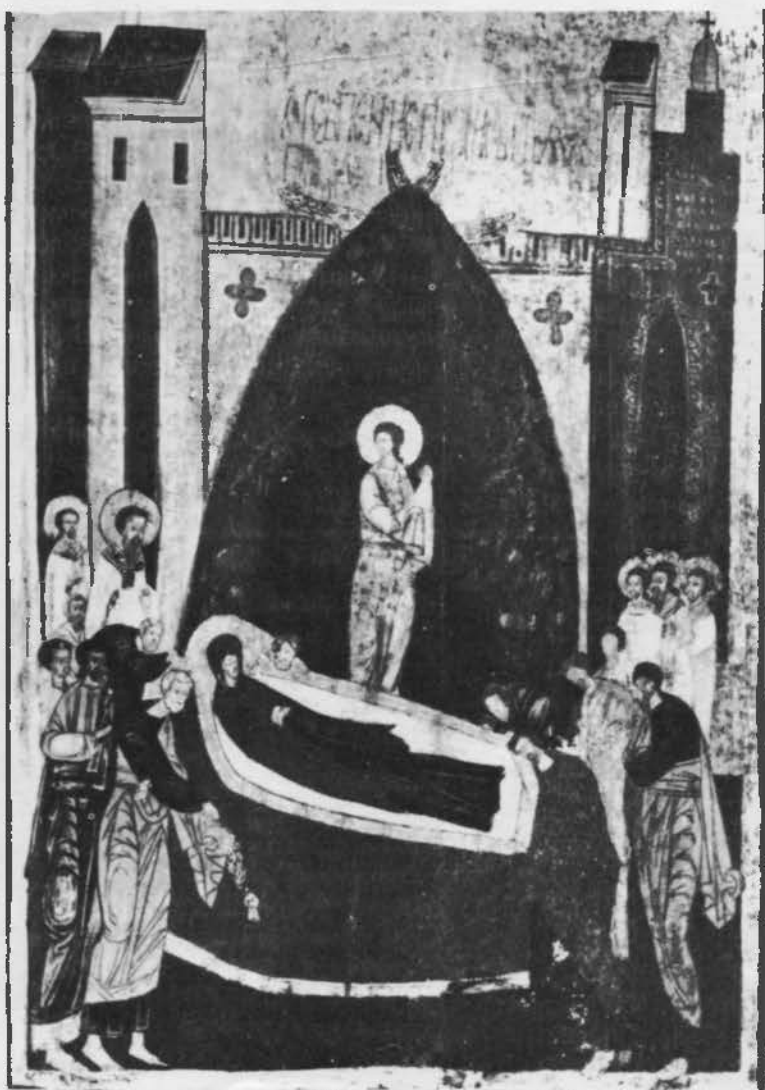
РОЗП'ЯТТЯ, XVI ст.

землі належали до 15 ст. до Перемиської єпархії).

На східніх українських землях ікона відродилася за Гетьманщини 17–18 ст. в дещо зміненому вигляді, вона відійшла від чисто візантійського стилю і набрала рис реалізму та барокка.

А в другій половині 18 ст. спостерігається процес зникну ікони, вона перетворюється на звичайний образ із релігійною темою.

Варта ще згадати про народні примітивні ікони. Вони, щоправда, до церков не попадали, але їх люди купували на ярмарках і прикрашували ними хати. Чимало таких ікон було намальовано на склі. Ці

*УСПЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ,
ікона XIV ст., Жогатин*

невибагливі ікони втішалися популярністю серед простолюття. Їх виробляли на Гуцульщині аж до 1930-их років.

МАДОННА, ікона XVI ст., Костарівці

Найбільше число старих ікон на Україні зібрав Український Національний Музей у Львові (початок зробив митрополит Андрій Шептицький). В 1939 році музей мав 7 тисяч ікон. Ікони збирали теж і інші музеї: Музей Ставропігії, Музей Наукового Товариства ім. Шевченка, Музей Богословської Академії (з ініціативи о. ректора Йосифа Сліпого) — у Львові, музей «Лемківщина» в Сяноці (директор Лев Гец), «Стривігор» у Перемишлі, та менші музеї — в Стрию, Самборі, Яворові і в Коломиї.

Після прилучення Галичини до УРСР всі згадані музеї були зліквідовані, а ікони з них (крім збірок у Перемишлі і в Сяноці, які залишилися в межах Польщі) стягнено до Львова. 50 ікон є тепер у державному Музею Українського Мистецтва (бувший Український Національний Музей), а біля 10 тисяч ікон замкнено в старій вірменській катедрі, де вони, без відповідної опіки, поволі нищатья а то й безконтрольно

пропадають.

Перед кількома роками ходили чутки, що в Києві приготують монографію про українські ікони, але на самих чутках все закінчилося, окупанти не дали дозволу на таке видання. Тимчасом у Москві вже віддавна випускають великі люксові монографії в чужих мовах про російські ікони. Що вільно «старшому» братові – заборонено «молодшому»...

С. Гординський, як непересічний ерудит і добрий знавець ікони, зумів подати великий і цікавий матеріал у дуже приступній, ясній та зрозумілій формі і його монографія безсумнівно належить до найкращих українських видань в останній декаді.

Книжка появилася в двох окремих виданнях — одно в українській друге в англійській мові.

В. Попович

*АРХАНГЕЛ МИХАІЛ
Іван Руткович, 1680 р.*

СУМ в дії

На передових лініях дії СУМ

ЮВІЛЕЙНИЙ XIV КРАЙОВИЙ З'ЇЗД СУМ АМЕРИКИ

XIV-ий Крайовий З'їзд СУМ Америки, що відбувся 16-17.XI. 1974 року в новому будинку сумівської оселі в Елленвіл, відзначив не тільки 25-ліття оснування СУМ в Америці, але також ряд національних роковин, що припали на 1974 рік, а саме: 60-ліття вимаршу Українських Січових Стрільців, 56-річницю Листопадового Зриву, 50-ліття від смерти Миколи Міхновського, 30-ліття від створення УГВР, 30-ліття від смерти Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького, 20-ліття від трагедії Кінгіру й 15-ліття від смерти провідника ОУН – Степана Бандери.

XIV Крайовий З'їзд СУМ Америки відкрив уступаючий голова СУМА, мгр Євген Гановський, у суботу в год. 12-тій дня, привітанням сумівських делегатів (128) із 29-ти Осередків Спільки, гостей (24), і представників організацій. По відспіванні «Боже Великий», вшановано однохвилинною мовчанкою померлих в часі каденції членів Головної Управи СУМА: Голову Головної Виховної Ради ред. Данила Чайковського, і чле-

на Головного Товариського Суду, інж. Михайла Почтара.

Крайовим З'їздом проводила президія в особах: Аскольд Лозинський – голова, Ігор Шперналь – заступник голови, Марія Барна – 1-ша секретарка, Анна Лавро – 2-га секретарка, Ярослава Щудлюк – член. Після прийняття порядку нарад, обрано ділові комісії З'їзду: мандатно-верифікаційну, номінаційну, резолюційну, юнацьку, фінансово-господарську, зовнішньої діяльності і фізичного виховання.

З черги звітували Голова Головної Управи, мгр Євген Гановський, та керівники відділів Головної Управи СУМА, а саме: Геня Кузьмович – секретаріат, Ігор Шперналь – організаційний, Іван Кобаса – юнацький, Ярослав Петрик – фізичне виховання, Корнель Василик – культ-освітний, Аскольд Лозинський – зовнішні звязки, Михайло Фурда – фінансовий, Григорій Цебрій – господарський і Роман Мірчук – преса.

У своєму звіті голова, мгр Євген Гановський, свердив, що

праця Спілки Української Молоді Америки в останніх трьох роках була інтенсивна. В деяких ділянках праці Спілка добилася значних досягнень. На протязі каденції праця Головної Управи змагала й дала позитивні досягнення у ділянках глибшого засвоєння сумівського гасла «Бог і Україна» й гідної оборони прав людини.

Звітодавець склав подяну українській пресі, яка постійно інформувала й давала піддержку праці СУМА. У пресових вістках знаходила відзеркалення успішна праця молоді в культурному житті української спільноти. Українська молодь активно працює в мистецьких гуртках, танцювальних ансамблях, оркестрах, хорах, драматичних ансамблях, тощо.

Праця Спілки Української Молоді Америки позначалася також і в різних акціях оборони українських культурних діячів, особливо Валентина Мороза, що їх переслідує советська влада на землях України. Треба відмітити, що члени Спілки є також членами братніх організацій Українського Визвольного Фронту – ООЧСУ, ОЖ ОЧСУ і ТУСМ.

Після звіту уступаючого голови ГУ СУМА, звітував організаційний референт, Ігор Шперналь, подаючи стан членства: Сеньорів – 720, Дружинників – 587, Юнацтва – 3004, разом всіх 4.311. Мгр. Іван Кобаса, керівник Юнацтва подав до відома, що в часі каденції відбулось 28 юнацьких таборів. Він також поінформував, що діє 130 самодіяльних гуртків, і є 280 виховників другого ступня. Культурно-освітний керівник, Корнель Василик, доповнив, що існують такі самодіяльні гуртки при СУМА: хорові одиниці – 4, гуртки співу (квартети, тріо, дуети,

й інші) – 8, танцювальні ансамблі – 19, мандолинові оркестри – 6, капеля бандуристок – 1, симфонічна оркестра – 1, дуті оркестри – 2, драматичні гуртки – 6, рецитаторські гуртки – 7, гуртки різьби – 1, малярські гуртки – 2, школи українознавства – 4, разом 61 різних гуртків, Референт фізичного виховання, Ярослав Петрик, подав, що існує 68 спортивних дружин, а саме: лещетарських – 2, гокей – 2, копаного м'яча – 15, відбиванки – 30, столової ситківки – 5, легко-атлетики – 15. Звітували також реф. фінансів – Михайло Фурда, господарський – Григорій Цебрій, пресовий – Роман Мірчук. За Головну Контрольну Комісію звітував інж. Микола Семанишин, пропонуючи уділити абсолюторію уступаючій Головній Управі.

Бенкет

Тогож дня, в годині 8.30 вечора, відбувся Ювілейний Бенкет у новозбудованій світлиці СУМА, з участю приблизно 400 осіб, включаючи значну кількість молоді. Бенкет почався молитвою, яку провів о. Іван Мак, парох Союзівки. Ювілейним Бенкетом проводив д. Михайло Фурда, а ювілейну доповідь виголосив мгр. Євген Гановський. Присутніми на бенкеті були післанні представники українських організацій й установ які виголосили привітання під час бенкету. М. Фурда після усних привітів, відчитав надіслані привіти від Первоієрарха Помісної Української Католицької Церкви Кардинала Сліпого, Митрополита УПЦ Владики Мстислава, Митрополита УКЦ в ЗСА Кир Амвросія Сенишина, ЧСВВ, Владик Йосифа і Ярослава, голсви порводу ОУН Ярослава Стецька, голови

ЦУ СУМ мгра. Омеляна Ковалю, Світового Українського Визвольного Фронту, Крайових Управ СУМ Канади, Аргентини, Австралії ЛВУ, СУА, Т-ва Українських Інженерів Америки, НТШ, Шкільної Ради УНКА, ОБВУА, УВАН, КУ Б-ва І УД УНА, ОУА «Самопоміч» і від довголітнього члена Головної виховної Ради СУМА проф. Зенона Сагана. Привіти надіслали теж сенатор Гріфін, Вілліамс, Персі, Губернатори Елла Грасо, Милтон Шепп, та інші.

Після бенкету відбулася товариська забава при звуках оркестри п. Б. Хомути.

Другий день З'їзду

В другому дні Крайового З'їзду, після Богослуження в год. 8-мій рано, яке відслужив о. І.Мак у Світлиці Оселі в наміренню З'їзду, поодинокі комісії працювали над програмовими резолюціями. Друга пленарна сесія З'їзду почалася в год. 11-ій рано дискусією над виголошеними звітами поодиноких керівників, в якій порушено справи таборництва, зменшення кількості членства, анції в обороні В. Мороза, господарство оселі, української мови на таборах. На питання відповідали голова мгр Гановський й поодинокі члени ГУ СУМА. Після уділення абсолюторії Головній Управі СУМА, голови комісій відчитали підготовлені пляни, над якими відбулася дискусія.

Згідно зі статутом СУМА, Крайовий З'їзд відзначив Осередок ім. 30-го червня у Йонкерсі за активну працю перехошовим прапором Головної Управи СУМА, що досі перебував в Осередку «Київ» у Дітроїті. В імені Осередку в Йонкерсі перебрав прапор бу-

лавний відділу, Ігор Зварич, а голова Роман Глушко виголосив подяку. Відзначені також були осередки ім. Біласа й Данилишина в Бостоні, та ім. Євгена Коновальця в Ірвінгтоні – Ньюарку. Делегати стоячи оплескували відзначені Осередки.

Головна Управа відзначила теж поодиноких членів Спільки за їхню працю в різних ділянках, а саме: мгр. Марію Гаврилук, Богданну Сидор-Чарторийську, Ф. Луцишина, Стефу Остапчук, Олю Король, Ярослава Петрика, Теодора Олещука і д. Гончаря, третім ступнем виховника.

Відзначено за розбудову Осель СУМА Вол. Костика і Дмитра Багрія; а за суспільно-громадську працю, сотн. Лева Футалу, інж. М. Семанишина, М. Фурду, і М. Лисана.

Відзначені були також Орест Русинко, Володимир Позанівський, Олесь Генза, інж. Роман Степаняк, маєстро Петро Потапенко, Іванна Кононів, проф. Зоя Маркович, Марія Кіцюк.

Нові Кервні органи СУМ Америки

На пропозицію Номінаційної Комісії З'їзду обрано нові керівні органи Головної Управи СУМА в такому складі: Мирослав Шмігель – голова, Іван Кобаса – 1-ший заст., Геня Кузьмович – 2-ий заст., Марія Барна – секретар, Зенон Галькович – організаційний, Надя Дякун – преса й інформація, Михайло Фурда – фінансовий, Роман Зварич – керівник юнацтва, Корнель Василик – культ.-освітний реф., Ярослав Петрик – фізичного виховання, Аскольд Лозинський – зовнішніх зв'язків, Лев Керечинський – дружинників, Христя Шашкевич –

жіночих ланок.

Мгр Євген Гановський – голова Головної Виховної Ради СУМА, Богданна С. Чарторійська – Координатор Батьківських Комітетів, Роман Глушко – господарський; члени Управи: Володимир Костик, М. Бачара, Михайло Шашкевич, Олег Кудрик, Роман Дашавець мгр Марія Гаврилук, Ігор Оліяр, Григорій Цебрій, Теодор Чучма і Ігор Шперналь.

Координаторами для поодиноких Округ було вибрано 8 осіб.

До Контрольної Комісії увійшли: інж. Микола Семанишин – голова, ред. Володимир Левенець,

Маріян Стасюк, Мирон Корнага і Анна Бриздун Болбин; до Товариського суду: д-р Юліан Куляс, Дмитро Сулима, Теодор Воляник, Володимир Гетьманський і Петро Час. Головну Виховну Раду СУМА покличе до життя Голова.

Під час З'їзду була влаштована Василем Харуком виставка сумівських видань, значків, листівок і окремих стіл з виставленими грішми Української Народної Республіки з 1918-21 років.

З'їзд закінчено о год. 5-ій вечора відспіванням пісні «Боже Великий».

Молодь знайомиться з творами В. Мороза

Літературний вечір в Лондоні

Осередок СУМ в Лондоні, Вел. Британія, влаштував Літературний Вечір присвячений творчості Валентина Мороза. Лір. Вечір відбувся в приміщеннях СУБ 10.11.74 р., на якому сумівці познайомились з біографією цього великого Борця за права українського народу, а відтак в формі панелю відбулося обговорення його творчості.

Керівником панелю був д. Гоманюк Володимир, а реферували твори подруга Люба Галушак, Ірка Капустинська і Ірка Андрусишин та дд Володимир Капустинський і Орест Баран.

Вечір пройшов незвичайно успішно і залишив на присутніх помітне враження. Твори Валентина Мороза мають незвичайно глибокий зміст, і їх не можна розглядати без знання підсоветської дійсності. Всі ці питання були належно наświetлені в дискусії. Було зокрема відмічено, що голошені ідеї Нескореними з України мають тому велику вартість, бо за них люди ідуть на муки і терпіння та готові віддати своє життя.

А.Н.

Українська акція проти відвідин Шелепіна

На вістку, що голова німецького профспілкового союзу О. Феттер запросив на день 30 січня ц.р. до Німеччини убивника Александра Шелепіна, українська громада Німеччини готовилася зустріти його голосним протестом. На летовищі вже ранком з'їхалися демонстранти з транспарентами та летючками. Були присутні численні журналісти і телевізія. Понад п'ятсот осіб таємної і цивільної поліції охороняли летовище. Однак ніхто не знав години прилету Шелепіна. Приватний німецький літак прилетів із Східного Берліну, приземлився о год. 10.40 на якійсь бічній посадочній смугі. Підземним тунелем Шелепіна, в товаристві з О. Феттером та московським амбасадором у Бонні Фаліном, по злодійському відвезли опанциреним автом під сильною поліційною охороною до будинку німецької профспілки, де міститься її центр-рала і де мала відбутися конференція. З присутніх на летовищі осіб ніхто не побачив убивника.

Однак молодь довідалася, що і в центральній німецькій профспілці є журналісти й телевізія, і рішила зайняти там пост у надії побачити профспілкових босів. Два молоді робітники Ігор Хом'як і Богдан Бобин, робили спробу увійти в залю конференції, але профспілкові функціонери їм у тому перешкодили. Тоді вони рішили привітати душогуба при в'їзді до будинку. Незабаром появилася профспілкова лімузина під сильною поліційною ескортою. Демонстранти розгорнули транспарент з написом «Геть з большевицьким агентом!». Колона спинилася, а оторопіла поліція не знала, як зразу реагувати на таку несподіванку. Після кількох секунд остовпіла поліція кинулася видирати з рук Б. Бобина транспарент. І. Хом'як, скориставши з моменту, підскачив до мерседеса, в якому на задньому сидінні сиділи Шелепін і Фалін, а на передньому коло водія Феттер, і з усією силою вдарив пачкою летючок у шиби задніх дверей авта. Шелепін і Фалін, напевно сподіваючись найгіршого, так перелякалися, що сховали свої голови між коліна. Феттер на томість задеревів і навіть не ворухнувся. Була год. 11.15.

Поліція, не бачивши чим Хом'як вдарив (мабуть побоюючися атентату), кинулася з пістолями в руках за утікшим Хом'яком. Тим часом Б. Бобина, який простягнув руку до своєї течки з наміром також кинути летючки, поліція — знову ж побоюючися бомби — обступила з націленими на нього голими цівками автоматів та заарештувала його. Спонтелечених профспілкових босів негайно запровадили до залі конференції, щоб преса, яка занюхала, що щось надворі зчинилося, не мала нагоди довідатися про цей випадок.

Б. Бобина, з піднятими вгору руками, зденервована поліція обшукала і посадила під сильною охороною в поліційне авто. Сам шеф поліції побіг із витягнутою пістолем за другим порушником порядку, за І. Хом'яком. Втеча Хом'яка тривала з добрий кілометр, а закінчилася тим, що в одній сліпій вулиці, оточило його шість поліційних авт. І його обступила велика кількість поліцаїв з автоматами напоготовлі. Під час його втечі один з поліцаїв вистрілив на пострах в повітря.

Українські демонстранти, яким не пощастило на летовищі зустріти Шелепіна, також подалися до будинку німецької профспілки, але їх поліція розігнала, чим демонстрація розв'язалася.

В будинку поліційної президії заарештованих ще раз обшукали нібито за зброєю, перевіряли їхню ідентичність і допитували за мотивами їхньої акції. Поліція докладно проаналізувала зміст летючки й текст транспаренту, але не ствердила нічого образливого, що могло б послужити підставою для якоїсь карі, бо транспарент і летючка говорили правду про убивника й агента Шелепіна. Причиною арештування було лише порушення правопорядку. По закінченні цієї процедури, поліція прозрадила і годину відлету Шелепіна, що було таємницею і сказала, що щойно по закінченні відвідин їх можуть звільнити з ув'язнення. Німецька пресова агенція ДПА, домагалася від поліції інформації з точними даними про акцію, і отримала примірник летючки, як і офіційний текст на підставі поліційного протоколу з поданням причини арешту. «Атентатчиків», які просиділи шість годин у поліційній тюрмі, випущено на волю о год. 17-ій.

Про цю подію інформували у вечірніх пересиланнях радіо й телевізії північної Райнвестфалії, як і вся німецька преса наступного дня.

Відвідини Шелепіна, попри злодійкуватість та безличність їхнього проведення, не відбулися без того, щоб українська громада не виявила свого обурення, а молодь показала свою мужність, здорово налякавши «убивців із-за бюрка».

Леся Бандера оскаржує убивника свого батька

«Це є безличність, що цей тип відважився прибути до Німеччини»...

Леся Бандера, котрій якраз було 12 років, коли советський вбивник Богдан Сташинський 1959 р. з доручення шефа советської таємної служби Алехандра Шелепіна вбив її батька ціянкалевою пістолем, не може зрозуміти, що вбивника німецький Союз Профспілок трактує як гідну пошани людину:

«Я тоді дуже важко пережила смерть мого батька, ми все мали добре родинне життя, їздили разом на лещатах. Після вбивства мого батька нам порадили виїмігрувати і змінити наш стиль життя. Ми поїхали до Канади і там до процесу проти Сташинського жили під прізвисьмом «Попель», а тоді ми знов стали називати себе Бандера» — сказала Леся Бандера в четвер в Мюнхені, де вона від трьох років студіює.

«Хоч я не можу собі представити, щоб Шелепіна заарештували, бо сучасний німецький уряд має стільки уважливості до східної політики і до Советського Союзу, але я вважаю, що він принайменше повинен був зайняти становище, бо зрештою існує вирок найвищого суду проти цього чоловіка.»

«Це безличність, що цей чоловік відважується на німецьку територію, після того, що він зробив нашій родині. Є німецькі закони, які він порушив, і міжнародні закони.»

На запит, що вона закидує Александрові Шелепінові, панна Бандера, котра за інформаціями приятелів перейшла важку кризу після вбивства її батька, сказала: «Я йому закидую, що він вже роками планував вбивство мого батька і закидую йому придушення України в інтересі советського імперіялізму. Мій батько нікому нічого злого не зробив. Він хотів, щоб Україна, стара країна з давньою традицією і влас-

ною історією, котру росіяни систематично експлуатували, була призна-на як рівновартісна країна, але цілі мого батька не померли, його наслідники по цьому світі далі борються за незалежну Україну.»

Леся Бандера пригадує собі, що її батько перед своєю смертю врятувався від кількох запланованих нападів советських агентів, він завжди мав при собі охорону і родина в п'ятидесятих роках мусіла кілька разів змінити мешкання. Але вбивник Шелепін досягнув його, коли він якраз відіслав свою охорону на обід і сам повернувся до мешкання.

Чи совети, на її погляд, ще і нині просто кажуть убивати невинуватих провідників?

Леся Бандера думає, що советська таємна служба сьогодні працює з більш субтельними, але так само успішними методами. «Вони працюють психіатричними засобами і кібернетикою. В кожному консульстві і амбасаді є затрунені агенти. А в самій Україні непокірних людей просто ув'язнюється». Ось так син колишнього Генерала повстанців, які в 1941 р. проголосили самостійну Україну, Юрій Шухевич, кілька місяців тому наново був засуджений на 14 років в'язниці, бо він не хотів зробити наклепу на свого батька, котрий в 1950 р. був вбитий в промовчаній битві між українцями і Червоною Армією коло Львова. Юрій, котрий як 14-річний був ув'язнений і від того часу все наново засуджуваний, вже тепер разом понад 30 років ув'язнений.

«Бачите, це гірше ніж вбивство,» — казала Леся Бандера.

(За німецькою пресагенцією АСД, з дня 30. січня 1975 р.)

Вимога арешту Шелепіна зникла!

Мюнхен, 31. січня АСД подає:

На щастя для Александра Шелепіна і соціал-ліберального державно-го «резону» пропала десь між Карльсруге і Мюнхеном вимога арештування колишнього шефа советської таємної служби.

Вдова і троє дітей замордованого 1959 року у Мюнхені на наказ Шелепіна провідника українських націоналістів Степана Бандери з приводу відвідин Шелепіна боса німецьких профспілок Оскара Феттера внесли скаргу до генерального прокурора в Карльсруге. Тому що Шелепін був засуджений третім сенатом Найвищого Німецького Суду як наказодавець морду на особі Степана Бандери, зажадала родина його жертви, щоби він був арештований на німецькій території і притягнений до карної відповідальности.

Зі страху перед СССР, або з огляду на східну політику не увійшли у четвер одначе в акцію німецькі судові власті. Головний прокурор потвердив ще отримання вимоги арештування і твердив, що він переслав її з огляду на правні компетенції (Ст. Бандера був замордований у Мюнхені — прим. ред.) прокуратурі у Мюнхені. Надпрокурор Герберт Фендт з мюнхенської прокуратури не міг одначе в п'ятницю в полудне такої скарги знайти. У міжчасі вспів Шелепін — очевидно — вже давно до СССР повернутися.

Федеральний міністр справедливости Ганс-Йохен Фогель — правда — залишив переслідування Шелепіна оцінці компетентним властям, але одночасно довів до відома краєвим міністрам справедливости, що Бонн не кладе ваги на переслідування цієї справи.

VI ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗИМОВИЙ ТАБІР НА ФРАНКОПОЛІ

Конкретні дані

Похмурого дня 20. грудня прибуває на Франкополе трьох бородатих. Неприятно зустріла їх франкопольська природа – ні снігу, ні сонця. І якось судилося нам захмарене й дощове небо протягом всього зимового табору. Згодом прибув четвертий – також бородатий. Зразу всялися до підготувань на місці. В суботу 21-го грудня прибувають перші таборовики, а в неділю після обіду Європейська Конференція святочним наказом відкриває VI-ий Європейський Зимовий табір імени Валентина Мороза під гаслом «Одержимі Україною». Табір відбувся в днях 22. – 31.12.1974 р. Учасників на таборі було разом 49 з Англії, Німеччини, Бельгії, Австралії і США. Постійно на таборі перебувало з них 39. Інші на ньому перебували переходно. Шкодувалося, що ніхто не прибув з життєрадісної Франції. Команда уконститувалась у слідуючому складі: командант – д. Андрій Гайдамаха (Бельгія), писар – д. Петро Мозолук (Німеччина), програмовий – д. Богдан Бобин (Німеччина), господарчий – д. Роман Раделицький (Бельгія), бунчужний – д. Орест Філь (Німеччина), бунчужна – подр. Ярослава Содорук (Англія) — всі у віці дружинників.

В технічний склад увійшли, крім подр. медсестри Чемряк, дружинники – подр. Ніна Лавриненко і Віра Сенічак. Вони протягом цілого табору взяли на себе завдання кухарити, за що від усіх таборовиків припала їм особлива шана і подяка. Їх труд показувався таборовикам в смачних стравах і тим, що нікому у вищому поясовому пасмі не вигравали марші! При тому наші «замурзані» кухарки стали питомою ознакою табору, що нікому у вищому поясовому пасмі не вигравали марші! При тому наші «замурзані» кухарки стали питомою ознакою табору. Він би постарав харчі руками і ногами на табір, – а й своїм жіночим господарським хистом. Своїм гумором збагачувала веселість нашого табору.

В час цього Зимового Табору відбулися 34 годин гутірон, панелів, семінарів на тему розвитку укр.-національної ідеї, творів Валентина Мороза («Хроніка спротиву», «Серед снігів», «Заповідник імени Берії»), ОУН, УПА і української культури.

Доповідачі були дружинники: Р. Шупер, А. Гайдамаха, Б. Бобин, П. Мозолук і сеньйори проф. д-р Гр. Васькович, проф. д-р. М. Гоцій і д. мгр. О. Коваль. Побіч програми були переведені численні проби хору, як і виступи в Брюсселі, Франкоршан і Стер під орудою пана К. Гайдамахи.

Перебіг таборової діяльності

Відкрили VI-ий Європейський Зимовий Табір ім. В. Мороза д. Я. Деремєнда, д. А. Гайдамаха і д. мгр. О. Коваль. Програма зачалася з понеділка 23-го грудня. Започаткував її проф. д-р М. Гоцій викладом до проблеми української культури від часів кам'яної доби до новітніх часів, який потягнув за собою зразу цікаву дискусію.

По обіді, при можливій погоді, вирушив табір до близького села Стер. У веселому підступі пощастило подр. Л. Лавриненко підманути команданта і цілий відділ хлопців та піти по нібито з Англії прибулих дівчат. Щойно як

їх шукання по кількох гостинницях увінчалось неуспіхом, здогадалися про жарт і, сміючись самі з себе, давай здоганяти відділ дівчат.

Реферат про національну ідею в творах М. Драгоманова д. Р. Шупера був черговою точкою денної програми. Однак за першим разом не сприйнявся він у молодих слухачів задля свого академічного стилю, і була потреба представити його у спрощеній схематичній формі наступного дня. Проба співу з п. К. Гайдамахою завершила програму цього дня. У вівторок були виголошені реферати про національну ідею М. Міхновського, сказано ще дещо про Драгоманова і про розвиток національної ідеї у чотирох універсалах – перший д. Б. Бобин, другий д. П. Мозолук. По обіді цілий табір, під проводом д. програмового, вирушив на виступ до Брюсселю. Заходами господарчого, нам уможливлено відвідати новорозбудовану домівку української громади в Лімбуржині, де нас по-батьківськи привітав голова пан І. Королик. Не лише за теплі слова, але й за щедру вечерю табір подякував грімким тричі слава. Погостилися біля спокусливої бари, постукали й попукали (грали в стукпук) і, на перекір погоди, над вечір вирушили до Брюсселю. Ще останні підготовки в приміщенні ЦУ СУМ, і в десятій годині вечором ми були в церкві Нотр Дам де ля Шапель. Богато похвал посипалося на наш таборовий хор, що став побіч вишколеного місцевого хору. У великій мірі причинилося до того те, що наш диригент своїм усміхом збудив у нас певність і бадьорість і прогнав усякий страх – помімо того, що одна подруга з Німеччини зімліла на хорах. На жаль, з запланованого проходу по місті нічого не вийшло. Після різдвяних святкувань вирушили ми до табору, бо наступного дня треба було нам взяти участь у парафіяльній церкві Франкоршан також на різдвяній Службі Божій. Вернулися доволі пізно, а вставати треба було нормально – тому й не диво, що таборовики були поморені. Взяла участь у літургії група співаків. Незадоволення вийшло з того, що хор у своєму складі був обмежений лише до двох-трьох колядок, коли в Брюсселі до них долучувалися ще й мелодії з нашої літургії.

По обіді таборовики, на базі самоініціативи, взяли підготувати веселий вечір. Після підвечірку д. мгр О. Коваль розпочав другий цикл таорової програми – розгляд національної ідеї у творах В. Мороза. Голова ЦУ СУМ увів слухачів у проблематику, яку вони мали окремо по групах розробити і представити свої висновки на загальному таборовому форумі.

Керівництво семінара з Головою ЦУ СУМ при праці. Група учасників з табору

Відбувши вечірний апель, розпочали веселий вечір з забавою. Атмосфера під час дня надзвичайно пожвавилася. Відчувалося загальне піднесення і концентрація приділилася тому вечорові. Вже кілька годин наперед можна було передбачити, що цей вечір буде першим кульмінаційним моментом на цьому таборі. Проводили вечором подр. Л. Лавриненко і д. О. Філь (з Бельгії і Німеччини). Нові товариські гри, сильна заангажованість усіх учасників табору, податливість на жарти бородатої команди, яку таборовики старалися інтензивно втягнути в програму – чого б і з них не посміялись? – Відмолодили й наших сеньйорів (аж декому потайки треба було веселу сльозу стерти). У декого збудилися навіть нові пориви до мистецького творення. Одним словом (чи двома) – надзвичайний вечір! Надмірну енергію таборовики віддали танцям, а рано-вранці ще далеко до сходу сонця вибухла рідна пісня. До спалень зайшли вже десь, як перші півні сповіщали новий день.

Обдискутуванням творів В. Мороза розпочався новий день. Прогулянка на Ферм Лібер під проводом д. писаря випала доволі вогною. В небі на той час якраз відчинили шлюзи. Хоч дощ біле тіло обмив, так вітер не посушив. За те добре розігрілися теплим вином і співчували тамошнім кабанам і сернам за їх скрутне положення. Повернулися бадьорими. Так зразу діапозитиви проф. д-ра М. Гоція нас понесли на рідну землю сивої минувшини трипільської культури, сарматів і скитів.

У п'ятницю привітали ми на нашому таборі проф. д-ра Гр. Васьковича, який разом з д. А. Гайдамахою, що доповідав на тему – «Національна ідея у В. Липинського», завершив наш перший цикл рефератів доповіддю про національну ідею у Д. Донцова. Над тою темою розвинулася доволі широка дискусія, так, що команда на неділю запланувала ще окремий панель на подібну тему відносно сучасності. Проф. д-р Васькович говорив ще на тему: «ОУН між двома світовими війнами». Вільний час до вечері цього разу залишилося на спортові заняття. Вечір пройшов спокійно.

Програма в суботу розпочалася викладом проф. д-ра Васьковича про УПА. По обіді продовжувалася праця по гуртках над творами В. Мороза. По підвечірню п. К. Гайдамаха взяв собі час провести з нами пробу співу, щоб бути підготовленими до двох Служб Божих у неділю. По вечері була можливість прослухати на добровільній базі виклади проф. д-ра Гоція про українські весільні обряди, до яких більше зацікавлення виявили дівчата – але ніодна не вийшла замуж за час таборування.

І якраз цієї ночі вибухла в хлопців мозацька кров – пішли до дівчат «на герць погуляти». Страшного нічого не сталося, – полетіло лиш кілька черевиків в сторону хлопців, а від тих оборонна течка. До цього наші «козаки» ніяк не хотіли встати на час у неділю. Після тої афери команда з непевністю рішилась взяти участь у двох Богослуженнях на одне передобіддя. Не всі же в Римі студіювали! Таборовики вже настільки здисциплінувалися, що не лише з великим успіхом відспівали завчене п. Гайдамахою, але ні словечка критики не пустили з уст – хіба що на погоду. Парохіяни дуже втішилися нашою присутністю, бож це взагалі перший раз за сім років, що янась українська труппа взяла активну участь у їх громадському житті.

Доповідь про ОУН після другої світової війни і дискусійний панель про національну ідею в ОУН, УПА, СУМ; теперішню її реалізацію, існування співзвучності між носіями і шляхи її реалізації в краю і тут на еміграції, який проводили проф. д-р Гр. Васькович, д. м-р О. Коваль і д. А. Гайдамаха, 70

заповнювали пообідову програму. По вечірньому апелю продовжено, на добровільній базі, у вужчому крузі, дискусійний панель, а проф. д-р Гоцій виводив українські весільні обряди.

Після офіційної програми команда справила у вужчому крузі прощальний вечір для технічного складу, доповідачів і медсестри. Обговорено певні проблеми табору, при чому у веселій атмосфері розвинулася, як глибока так і для декого повчальна дискусія. Вже й не «шмарката» година була, як схилили «боги Олімпу» до сну свої голівоньки. Хлопці до того часу вже давно полинули в солодкі сні – хто зраня не міг встати, того команда послала скорше спати!

Наступний день – останній з офіційною програмою. Групи оформили остаточно свої видискутовані висновки з творів В. Мороза і представили їх по обіді на загальному таборовому форумі до дискусії. Затяглася вона в такій мірі, що позапрограмово треба було додати ще одну годину. Представляли свій матеріял подр.: Надя Сеничак (Бельгія) – «Хроніка спротиву», Дарка Мудран (США) – «Заповідник імени Берії», Леся Дяківська (Англія) – «Серед снігів». Останнє резюме дав д. м-р О. Коваль, що провадив цим дискусійним форумом.

З огляду на те, що наступного дня офіційно закривалося табір, ще цього дня влаштовано прашальний вечір. Очевидно, що тоді на кухню припадав особливий тягар. Тому й збільшилося кухонний персонал помічниками: до вареників і до борщу треба приложити більше уміння і енергії. Хлопці підготували столи в залі, дівчата застелили й прикрасили їх. Як увійти було в залю – столи у формі «п», електричні світла погашені, лиш свічки відбивалися на білих скатертях, що немов одуховлювали весь простір.

При головному столі господарі оселі, доповідачі, технічний склад, медсестра й командант табору. Інші члени команди розсілися між таборовиками. Таборовики, рівно хлопці як і дівчата, вишикувалися як-найкраще могли.

Нанесено борщу, напиктів, вареники неначе самі знаходили свою дорогу. В безжурному гаморі незчулися, як на столі появилися торти і нава. Подякувалося господарям оселі, технічному персоналові, медсестрі, доповідачам і команді за їх перебування, працю і співпрацю на цьому таборі. Жінкам і дівчатам вручили по китиці квітів, при чому особливе враження воно справило бунчужній Ярославі Содорук, яна, вперше на Зимовому Таборі надзвичайно мило вионала свою функцію, вражаючи отвертістю до таборовиків і веселим усміхом, китиця була подана символічно від хлопців для усіх дівчат.

Після вечірньої трапези – веселий вечір. Несподіванкою для усіх таборовиків була роздача подарунків. По льосах кожний вибирав: хустинну, попелечичку, запальничку, олівець тощо. Для команданта справлено від усього табору щось особливого – вирізьблена з каменя Мадонна! Пригадався йому Рим (реакція зрозуміла).

До забави не треба було нікого підбадьорювати. При горячих ритмах можна було відсвіжитися «дрінксами», з яких перші два йшли від команди, як і при холодному буфеті, від якого не одному було тяжко відірватись (самим дівчатам було шкода, що з такою стараністю його приготували). Коли господар аминав гостинницю, таборовики перейшли до своєї кухні і веселими співами-жартами прощали пізню нічку і вітали ранній ранок.

Вставання перенесено на 9. годину. Головне завдання останнього дня з таборі – упорядкування спалень і залі. По обіді ще коротка проба многазствій з п. К. Гайдамахою, щоб з Новим Роком привітати своїх і чужинецьких гостей на Франкополі.

Офіційне закриття VI-го Європейського Зимового Табору відбулося перед вечерею. Прочитано коротко резюме з цілого таборування, при чому подано й мету, яку спільними зусиллями досягнули. Команда застерегла за собою правосильність влади до від'їзду останнього таборовика.

Стрічання Нового Року табір zorganizував собі окремо від гостинниці, щоб вдержати свою дружню атмосферу. Веселість і бадьорість досягнули нового кульмінаційного моменту. Причинилось до того й те, що прибули численні подруги й друзі з Бельгії, які, на жаль, не мали змоги з нами перебути весь табір.

Як стало сонце пробиватися до нас, попрощали ми подруг з Англії. Друзі з Німеччини опустили наш табір вже перед прощальним вечором – як «на палець» їдуться до Німеччини, а ще до Мюнхену, то подорож трохи довше триває (конечно).

Лиш друг І. Хохоляк перебув команду на Франкополі. Задля непроглядної мряни, – вона перешкодила й переведенню стежі, – не вдалося йому мотоциклом заїхати домів. Довелось самому одному та й нічку ночувати. Хіба, що спогади з табору йому осолоджували самоту. Було їх... мабуть не мало!

Дещо до проблем цього Зимового Табору і до Зимових Таборів взагалі.

З ініціативи І-го заступника голови ЦУ СУМ д. А. Гайдамахи була покинана програмова група, яка на основі обіжника ЦУ СУМ виготовила проєкт програми Зимового Табору, який відтак був зреалізований на Франкополі, хоч і не вповні. З цього проєкту виконано те що було найважливіше і що цілковито відповідало заінтересуванню і духовому рівневі учасників.

На місці – Франкополі – все було настільки підготовленим, що бракувало наразі таборової кухні. Майбутня команда постаралася з господарем Франкополя про перший закуп на табір, а з господинею про першу страву – напівсмак (стругали хлопці бараболю). Однак усміхнулася фортуна. Дві вище згадані вже дружинниці згодилися перебрати на себе важку ділянку кухні і протягом 9-ох днів з великим успіхом прокормити весь табір.

Якщо дещо означити цьогорічних таборовиків, то треба сказати, що цим разом було відсотково більше таких, які вперше взяли участь на такому таборі. Не будучи вони зв'язані з певною вже таборовою традицією, творили вони від себе необтяжену ремінісценціями атмосферу. Дехто знався з Олімпіади СУМ на Тарасівці ще з літа. Одна з перших розмовних тем була якраз ця Олімпіада. Перше пережиття цього Зимового Табору і взагалі такого способу таборування, без сумніву, поглибить міжкраєву дружність тих дружинників і скріпить їх почуття сили.

Вікові екстремі дружинників, які брали участь на цьому таборі були 29 і 15 років. Велика більшість учасників знаходилася однак у віці 16 – 23 років.

Командний стиль цього року різко відрізнявся від попередніх Зимових Таборів. Команда у своїй дії виходила з такого становища, що всі на таборі присутні є готові сповнювати обов'язки діючої команди – значить, що команда не як надрядне тіло, але як «*primi inter pares*» у органічному порядку потрібної ієрархії старалася дати кожному простір для індивідуального розвитку своїх здібностей. У дисциплінарні справи команда за час табору встрявала як-найменше: раз задля недотримання нічної тиші, вдруге за вульгарні вислови

поодиноких таборовиків до дівчат, втретє, коли треба було спинити герцювання хлопців. Серйозніших проблем не було.

Самодисципліна і самоініціатива були «слоганами» цього Зимового Табору. Вони були зреалізовані під час поїздки до Брюсселю, при виступах у Брюсселі і в згаданих парафіях, на веселому і прощальному вечорах, на прогулянах в околиці табору, при стрічанні Нового Року і, крім згаданих винятків, на таборі взагалі. До того входить і та новація, що команда йшла при організації вечорів настільки назустріч, що один чи два «дрінкси», які стояли таборовикам до вибору, ставила вона сама. Це не тільки як рекомпенсація поганої погоди, але й жест для піддержання і скріплення загальної дружньої атмосфери.

Вона як така, правда, не з першого вечора досягнула свого кульмінаційного моменту. Після першої зустрічі, нав'язання нових контактів відчувалося постійне піднесення, що знайшло своє перше завершення на веселому вечорі, друге – на прощальному, а третє при зустрічі Нового Року. З цієї останньої таборової еuforia дружинники роз'їхалися по своїх країнах.

Інша проблема була та, що не всі таборовики були присутні зразу з першого дня, а через різні перешкоди, переважно через працю або тому, що для деякого далеку дорогу треба було відбутися автостопом, майже щодня приїжджали нові подруги і друзі, інші, навпаки, передчасно опускали табір.

У застосованні нічної тиші знайшлося рівно ж новий спосіб, до якого таборовики мусіли щойно привикнути: по спальнях від 23-ої год. ночі мала бути тишина, коли тому, що не хотів ще у такий час відпочивати, дозволялося побути у гостинниці, або у таборовій кухні. Очевидно, що вставання рано було для всіх одне в той сам час!

Дальша новація – впровадження до денного наказу читання меню на цілий день, що приводило дружинників протягом всього табору до кінцевої усмішки.

З певним вже розрахунком застосовувалося вибрані методи щодо викладів. Реферати були уложені так, щоби попередній комплектувався слідуючим і всі разом творили одну цілість (Розвиток української національної ідеї в Драгоманова, Міхновського, Липинського і Донцова). Доповіді про ОУН і УПА доповнювали ті теоретичні підвалини тим, що вони наświetлювали ще певні історичні факти і проблеми. При рефератах старання в першій мірі не полягало в тому, щоб в академічний спосіб широко представити певну тему, – згадана одна спроба такого викладу увінчалась неуспіхом, – але, щоб по зарисовці певної проблеми притягнути слухачів до яконайбільш активної участі у дискусії. Так представлений матеріал слухачі можуть зразу логічно просякнути. А при кінці такого циклу вони мають перед собою наочно огляд певної проблеми.

Друга, ще з більшим успіхом застосована метода – це семінарійна. Учасникам табору роздано тексти названих творів В. Мороза, розділено їх на групи (три) і під проводом одного, що особливо на цій темі спеціалізований (д. мгр О. Коваль), вони були уведені вступним викладом у проблематику, яку вони на підставі текстів розвинули у дискусіях по їхніх групах. Висновки, до яких вони дійшли (одна з тих появилася в цьому числі) представили вони на пленарній дискусії, де частково доходилося до нових конклюдентів, а головне те, що при тому кожному учасникові табору дано рівні можливості для творення своєї власної думки щодо певної справи.

Вже час покинути дотеперішню методу різних рефератів на різні теми; – з масово поданого матеріалу з різних ділянок за відносно короткий час слухачеві звичайно мало залишається в пам'яті. Мету – поглибити знання про

нашу національну і державницьку ідею і разом з тим поширення світогляду в історично-політичному і культурному відтинках – уважалося протягом гутірок, панелів і семінарів за досягнену, а гасло «Одержимі Україною» за переведене.

Не забудьмо й господарчої сторінки цього табору. Коштами табір виніс 49.942 бфр. Приходи були у висоті 49. 901 бфр. Дефіцит незначний –41 бфр. Тут треба зазначити, що табір втримався виключно на залпатах за побут від самих таборовиків, з яких поза запотребувань самого табору були оплачені ще доїзди доповідачів і команди та їх побут на таборі. Господарював грішми голова КУ Бельгії д. Р. Раделицький, який із свого завдання справно вив'язався. Виринає тут думка, щоб Крайові Управи по різних країнах більше включалися в організування таких Зимових Таборів. Самі бачимо, що виникає різка потреба таких Європейських і навіть Світових Зимових Таборів, щоб ми дружинники могли між собою заізнатися для пізнішого легшого порозуміння між собою, щоб пізнавати проблеми один одного і, розглядаючи їх під різними аспектами, дійти до широкого спектру розв'язок, щоб розвинути нові можливості міжкрасової і міжконтинентальної співпраці, наколи нам таких треба буде, а вкінці, щоб між нами витворилося почуття сили. І чи для вишколу нових кадрів СУМ не надаються найкраще такі Зимові Табори?

Не мало б бути ілюзією зорганізувати такий табір в Америці чи в Канаді напр. на два тижні. При чому не треба навіть виключати присутність друзів з Європи. Принаймні проблеми фінансового порядку в таких проєктах не мають бути перешкодою. Найкраща і найбільш потрібна інвестиція тепер – це інвестиція в молодь, щоб забезпечити собі майбутні кадри. А такі, при нашому розпорошенню, мають знатися між собою не лише міжкрасово, але й у світовому масштабі.

Останній Зимовий Табір на Франкополі був від дружинників для дружинників і дружинниками переведений. Кожний з таборовиків свідомо співтворив його. Є надія, що при щедрішому включенні – фінансовому – всіх Крайових Управ в такі проєкти, вони збільшать середники таких таборів. Впарі з тим вони зумовлять неймовірний розвиток молодих кадрів і виведуть на значно ширший діапазон можливості успішного проведення такого табору.

Петро Мозолун
Роман Раделицький

Андрій Гайдамаха
Богдан Бобин

З 25-ЛІТНІХ ПОДРУЖИХ ЮВІЛЕІВ В ПАСАЙКУ, ЗСА

ПАНСТВО МАЦКИ

28-го вересня 1974 р. в приміщеннях Української Централі в В Пасайку, ЗСА, при участі біля 200 осіб, відбулося родинне свято панства Дмитра і Еви Мацко з нагоди 25-ліття їхнього подружого життя. Це свято влаштували їм три їхні сини, всі члени СУМ, Маріян, Володимир і Зенко. Панство Мацко є знані в Пасайку як віддані українські патріоти, уродженці Лемківщини, з якої Поляки були їх викинули на Захід та до якої вони нелегально звідтам назад повернулись, щоб відтак вирватись до ЗСА. З нагоди цього свята гості склали 60 дол. на прес-фонд «Авангарду» і «Крилатих».

Ювілятам бажаємо Многих і щасливих Літ, а жертводавцям – щире Спасибі!

Щастя Бажаємо

В дні 27.4.1974 р. звінчалися в церкві св. Духа, в Гамілтоні, Канада, Оля МАНДРИК і Мирон Андрій ГОЙДА. Вінчав о. Мирослав Байрак.

Обидвоє Молоді добре відомі українській громаді зі своєї діяльності в СУМ. Оля і Мирон покінчили успішно курси Українознавства і були виховниками в СУМ. Мирон був також головою Осередку, а Оля головною Виховницею. Весілля відбулося в гарному українському стилі і патріотичній атмосфері. Старостував п. С. Баб'як з Торонта. Гості прибули з різних міст Канади й Америки. Весільна збірка дала 69 дол., яку розділено по 23 дол. на «Гомін України» «Лемківські Вісті» і «Крилаті».

Молодій Парі бажаємо Щастя і Многих Літ, а Жертводавцям щира подяка.

Молода сумівська Пара, Галина МУЗИКА і Павло БУРЕГА звінчалися 15.6.74 р. в церкві Успення Божої Матері в Роземонт, Монктреал, Канада. Акту вінчання довірив о. декан А. Цимбалістий. Весільною гостинію проводив староста п. Михайло Білик, який за згодою батьків і молодих заініціював збірку, що дала 153 дол., з чого 100 дол. призначено на будову Дому Молоді, 33 на «Авангард» і 20 на «Гомін України».

Щира подяка Жертводавцям і Збірщикам, а Молодій Парі Многих і Щасливих Літ!

В Осередку СУМ Америки ім. Крут на далекому півдні м. Чікаго від зарання його заснування, визначилась поруч з іншими, родина Антона Бурдяка. Цей ідейний патріот діяв творчо в розбудові праці Осередку, був кілька років підряд заступником голови Осередку, а водночас не занедбував виконання свого батьківського обов'язку, щоб забезпечити собі гідного наслідника – творчого сумівця в особі свого сина Йосипа

американських школах, виявляючи зацікавлення проблемами модерної електроніки. Закінчив високі студії здобувши звання інженера електроніки. Сьогодні, завдяки вродженим здібностям і працьовитості здобув становище керівника великого відділу компанії «Атмірал».

Для нас, українців, найцікавішим є факт, що інж. Йосип Бурдяк спромігся досягнути свою професійну мету, не припиняючи повсякчасної творчої праці в улюб-

Спільна знімка Юнацтва Осередку СУМА імені Крут. По середині го-гова Центральної Управи СУМ — друг Мгр. Омелян Коваль, з ліва Розалія Окрух (Булавна), з права Осип Бурдяк (Голова Осередку), Диригент хору «Чайка» — п. П. Галан, з ліва — інж. С. Голяш

Молодий Йосип Бурдяк, як член сумівського юнацтва, виявляв себе як своєю дисциплінованістю, так ідейною працею в мистецьких та спортових гуртках Осередку і зразковою науковою в українській школі СУМА-ООЧСУ.

Водночас він не занедбував праці для свого професійного майбутнього: пильно вчився в

леному Осередку ім. Крут, де вже четвертий рік членство перевищує його на становище голови Осередку.

Не знеохочуючись наростаючою поганою кон'юктурою для Осередку, що її викликає відхід багатьох сумівських родин, які задля зпокійнішого життя переносяться жити на далеких пери-

феріях міста, забираючи з собою дітей – сумівське юнацтво – молодий ентузіаст, інж. Будряк зосереджує всю свою енергію для збереження нормальної праці в Осередку. Ця послідовність в в праці є подивугідна і може бу-

ти прикладом для не одного нашого молодого інтелігента. Побажаймо ж йому дальшої витривалості й неслабнучої енергії для ще більших успіхів з майбутньому.

Григорій Петрович

Ліда Бендюга-Бонк

Подруга Ліда, дочка відомих сумівських і громадських діячів в Торонто, дружина теперішнього Голови О-ку СУМ в Торонто, закінчила успішно (віт гонорс) свої студії з фармацетики (Бечелор оф саєнс) і вже працює за своєю професією. Вона від років є активною сумівкою, на відмінно закінчила курси українознавства ім. Юрія Липи в Торонті та далі живо цікавиться громадським і сумівським життям, допомагаючи чоловікові в його обов'язках Голови великого Осередку.

Вітаємо Подругу Ліду з успіха-

ми і бажаємо Сумівському Подружжю обильних плодів їхньої жертвовної і багатогранної праці.

Ред. «Авангарду»

З 25-ЛІТНІХ ПОДРУЖИХ ЮВІЛЕЇВ В ПАСАЙКУ, ЗСА

ПАНСТВО СТРУКИ

Для 13-го жовтня 1974 р. в приміщенні Українського Народного Дому в Пасайку, ЗСА, відбулося прийняття для п-ва М. Струків, які цього року обходять 25-ліття подружого життя. Родина і поближчі приятелі виповнили залю, щоб разом з Ювілятами урочисто відмітити цей ювілей. Господарем бенкету був д. Ярослав Петрик, який привітав ювілятів та представників Організації. Від родини вітав їхній син Константин, який разом зі сестрою Христею вручили їм квіти. Від ГУ СУМА вітав д. М. Фурда, відмічуючи працьовитість і жертвенність ювілятів з Пасейської Громади. Від Укр. Централі вітав голова п. І. Хомко, від Самопомочі п. Р. Микита, від хору Боян п. Я. Костишин, від м'ясарні п. М. Драйчук і С. Бохна та інші. П. М. Струк подякував присутнім за несподіванку і бенкет, паням за приготування смачних страв і з цієї нагоди пожертвував 500 дол. на Світлицю Оселі СУМА в Елленвіл і 50 дол. на пресфонд «Авангарду». При звуках оркестри Б. Гірняка гості приймально забавлялися до пізньої ночі.

Щира подяка жертводавцям і побажання Многих Літ Ювілятам!

НАШІ ВТРАТИ

сл. пам. друг Петро ДМИТРІВ

Сеньйор СУМ в о-ку Мельборн, Австралія, помер несподівано на 50-му році життя в дні 9.5.1974 р. Покійний; — заслужений член Спільни Української Молоді, член культурно-мистецьких одиниць Осередку, довголітній член Управи і б. голова Осередку Мельборн.

В особі Покійного, наша Спільна втратила не тільки карного і зразкового члена але й загальнолюбленого і шанованого друга, щирого патріота і трудолюбивого працівника української організованої спільноти.

Спи, Дорогий Друже, спи, про волю — долю України сні!

Хай чужа земля пером Тобі буде.

Вічна Йому Пам'ять!

Управа О. СУМ —
ім. гет. І. Мазепи в Мельборні

Закінчив також свій життєвий шлях **сл. п. Михайло Тначук**, який після довгої важкої недуги помер 8.10.1974 році в місцевості Авбурн, НСВ, в Австралії, залишивши в жалобі брата, а також ближчу родину в Україні. Покійний був великим приятелем СУМ і довголітнім передплатником «Авангарду» та прикладним громадянином. Вічна Йому пам'ять!

Ділимося сумною вісткою, що по тяжкій, короткій недугі 7.6.74 відійшов у вічність

бл.п. Онуфрій Сеньків

нар. 1923 р. в с. Гозіїв, Зах. Україна.

Покійний пережив важкі умови скитальського життя, працюючи спочатку в копальнях у Судбури, а відтак в папірні в Ст. Кетеренс. Тут був активним членом ЛВУ і Українського Чорноморського Дому та приятелем СУМ. Був працюючий і жертвний і за те його всі любили. Похорони відбулись при величезній числі друзів і знайомих, а похоронних обрядів довершив о. Микола Кошмар. Покійний залишив у смутну дружину Марію і сестер в Україні та багато друзів. Від ОСУМ пращав Покійного на тризні д. М. Кобилецький. Зі збірки на тризні призначено 35 дол. на пресфонд «Авангарду».

Вічна Йому пам'ять!

В автомобілевому випадку згинула

сл.п. Іванка Марціновська в Тандер Бей, Канада на 42-му році життя. Покійна уродженка Канади була Головою ОЖ ЛВУ і разом з мужем Володимиром були незвичайно активні в організаціях Українського Визвольного Фронту — СУМ і ЛВУ. Кожного року сл.п. Іванка була душею кухні на сумівській Оселі «Діброва», а також пильною читачкою «Крилатих» і «Авангарду». Є це велика втрата для Родини і Громади. На поминках присутні склали по 20 дол на пресфонд «Авангард» і «Крилаті». Вічна їй пам'ять!

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»

ЗСА:

- Ірвінгтон: *М. Заверуха – 2.50 дол.
В. Закамарок – 2.50 дол.*
- Філядельфія: *Я. Тимків – 2 дол. плюс 4 дол.
З весілля Олі Станко з Василем Головінським
47.75 дол. (також на «Крилаті» – 47.75 дол.)*
- Чікаго ім. Крут: *О-к і 24-ий Відділ ООЧСУ – 25 дол. плюс 10 дол.*
- Нью Йорк: *Галя Климук – 7 дол.
Л. і Х. Цебрій 1 дол.*
- Пасайн: *З 25-ліття подр. п-тва Струків – 50 дол.
З 25-ліття подр. п-тва Дмитра і Еви Мауко
– 30 дол. (також на «Крилаті» – 30 дол.)*
- Каліфорнія: *Р. Голяш «Сибірський Вовк» – 52 дол.*

Вел. Британія

- Лондон: *А. Крушельницький – 1000бфр.*

Бельгія

- Льєж: *О-к СУМ – 1000 бфр.*
- Тразені: *М. Смирнов – 1000 бфр.*
- Франкополе: *З весілля Зореслави Коваль і Василя Мацюка
2.400 бфр (також на «Крилаті» – 2.400бфр)*
- Генк: *З ім'янин Михайлів і уродин пані Бублевич
1.500 бфр (також на «Крилаті» – 1.500 бфр)*

Німеччина

- Мюнхен: *О. Демчук 20 НМ
І. Холяка – 125 бфр (також на «Крилаті»
125 бфр)*

Канада

- Торонто: *Українське Лікарське Товариство (через д-ри Глібо-
вича) – 50 дол.
З 25-ліття подружжя П-тва Павла і Стефа-
нії Левицьких – 34.25 дол.
Ю. Меу – 5 дол.*
- Сен Нетренс: *(А. Кобилецька) з поминок по сл.п. Окуфрію
Сеньків – 35 дол.*
- Етобіко: *З 25-ліття п-тва Суржиків – 40 дол.*
- Вінніпег: *Б. Чемеринський – 10 дол.*
- Тандер-Бей: *З поминок по сл.п. І. Марціновській – 20 дол.
(також на «Крилаті» – 20 дол.)*
- Віндзор: *З 25-ліття подр. життя п-тва Мицаків – 25 дол.
(також на «Крилаті» – 25 дол.)*
- Монтреал: *з 25-ліття подр. п-тва Е. і С. Цап – 15 дол.*

Австралія

Аделяіда: О. Дяків і Й. Миско – австр.дол. 10.-

Сідней: Укр. Культ. Товариський Клуб – 50 дол.

(також на «Крилаті» – 50 дол.)

Лев Новицький – 10 дол. (також на «Крилаті»

10 дол.) Ю. Менцінський – 1 дол.

Ювілятам і Молодим Парам Многих і щасливих Літ, а жертводавцям щире Спасибі!

Виправлення Помилки

В ч. 117/74 «Авангарду» було помилково написано, що пожертва на пресфонд «Авангарду» є від Ссередну Глостер, Вел. Британія, А має бути:

Із тризни по сл.п. д. Йосифові Олійнику збірка дала 30 ф.ст., яку розділено по 15 ф.ст. на «Авангард» і «Крилаті».

Просимо вибачити за цю помилку.

**ЧИ ВИ ВЖЕ ВИРІВНЯЛИ ЗАДОВЖЕННЯ За
«АВАНГАРД» І ВНЕСЛИ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1975
РІК? ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ НЕГАЙНО, ЩОБ
ЖУРНАЛ МІГ БЕЗПЕРЕБІЙНО ПОЯВЛЯТИСЬ!
ПАМ'ЯТАЙТЕ, ЩО 1975 РІК – ЦЕ ЮВІЛЕЙНИЙ
РІК СУМ, А «АВАНГАРД» ЦЕ ОРГАН СУМІВСЬКОЇ
ДУМКИ!**

«AVANTGARDE»

72 Bld Charlemagne

1040 Bruxelles, Belgium

..... ДНЯ
(місцевість)

Висилаю: * річну передплату на 1974 рік
* заборгованість по ч. 6/116
* на пресфонд

разом

Моя адреса (латинною):

.....
(прізвище й ім'я)

.....
(число дому й назва вулиці)

.....
(місцевість, стейт, провінція, код)

.....
(країна)

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

(ОК) Січ, СУМ, Генерал Чупринка і Нескорені	1
Ярослав Стецько: Немає двох Батьківщин.....	3
Слово Апелю Голови ЦУ СУМ на могилі сл. п. С. Бандери.....	6
Р. Шупер: У 15-ліття смерті Степана Бандери.....	6
А.Г.: Блаженіший Кир Йосиф Сліпий в обороні переслідуваних.....	11
Занлин ЦУ СУМ: В сороковий день голодівки Валентина Мороза....	15
Ж.Н.: Віче в обороні Валентина Мороза в Сідней.....	16
...: Голос політв'язнів.....	17
Ю. Дзюба: Лист молодого українця.....	21
Е. Рен: Голодівка в Мюнхені.....	26
ЮТК: Фонд Оборони України.....	27
...: Завернення Дослідного Інституту Україніки.....	29
Ігор Мірчук: Заповіт Крутів та сучасне покоління Борців за права українського народу.....	31
М. Лушан: 10-ліття української щаднико-позичкової спілки «Певність» в Чикаго, ЗСА.....	32

ПОЕЗІЯ-ПРОЗА

...: Сто пісень калині.....	36
Марта Чиж: На грані.....	37
М. Шафовал: Господи, нам віри треба.....	38
Іван Герич: Сам з тугою.....	40
Святомир Фостун: Марко Черемшина.....	42
Святомир Фостун: Марко Черемшина.....	47
Дарка Мудран: До аналізу творів Валентина Мороза.....	49

НАУКА-КУЛЬТУРА-МИСТЕЦТВО

Б. Антоненко-Давидович: Культура української мови.....	53
В. Попович: Книжка про українські ікони.....	61

СУМ В ДІЇ

...: Ювлейний XIV Крайовий З-їзд СУМ в Америці.....	61
А.К.: Літературний вечір в Лондоні.....	64
...: Українська акція проти відвідин Шелепіна.....	65
...: Леся Бандера оскаржує убивника свого батька.....	66
...: Вимога арешту Шелепіна зникла.....	67
П.М.,Б.Б.,А.Г.,Р.Р.: Шостий Європейський Зимовий Табір.....	68

ЩАСТЯ БАЖАЄМО

...: Оля Мандрик і Мирон Андрій Гойда Галина Музика і Павло Бурега.....	75
--	----

МОЛОДІ ПРОФІЛІ

Г. Петрович: Інж. Йосиф Бурдяк.....	76
...: Ліда Бендюга-Бонк.....	77

НАШІ ВТРАТИ

...: П. Дмитрів, М. Ткачук, О. Сеньків, І. Марціновська.....	78
На обкладинці: Ікона Ісуса Христа з Іконостасу у Рогатині, 1649 р.	I
Ікона св. Юрія з поч. XIX ст., Космач	IV

